

Kortlægning af fugle på udvalgte strandenge og øer i Vordingborg Kommune 2019

Af Thomas W. Johansen

Kortlægning af fugle på udvalgte strandenge og øer i Vordingborg Kommune 2019

Undersøgelsen er foretaget af:

SeNatur
Thomas W. Johansen
Hærvejen 10
4660 Store Heddinge
E-mail: thomas.w.johansen@gmail.com
Tlf.: +45 51 90 56 00

Undersøgelsen er foretaget for:

Vordingborg Kommune, Afdeling for Byg, Land og Miljø

Citeres som: Johansen, Thomas W., 2019. Kortlægning af fugle på udvalgte strandenge og øer i Vordingborg Kommune 2019. SeNatur.

Fotos: Alle fotos er © Thomas W. Johansen/SeNatur

Forside foto: Klyder

Indhold

Kortlægning af fugle på udvalgte strandenge og øer i Vordingborg Kommune 2019	2
Resumé	5
Indledning	5
Kortlægningsværktøjet BioGis	5
Vejrforhold	5
Lokalitetsgennemgang	6
Præsentation af lokaliteterne	7
Strandenge	8
Metode for kortlægning af ynglefugle og optælling af rastefugle på strandenge	8
Metode for optælling af rastefugle på strandenge	8
Prædation	8
Generelle anbefalinger ift. naturpleje af strandenge	8
01 Hyltemade (inklusive Svinø Vig og Hylteholme)	9
Ynglende fugle	13
Rastende fugle	17
02 Kostræde Banker	18
Ynglende fugle	20
Rastende fugle	22
03 Svinø Hoved	23
Ynglende fugle	25
Rastende fugle	27
04 Kragevig Enghave	28
Ynglende fugle	29
Rastende fugle	30
05 Gammel Oremandsgård	31
Ynglende fugle	33
Rastende fugle	35
Naturpleje af strandengene	36
Øerne	39
Metode for kortlægning af ynglefugle på øer	39
Historiske oplysninger Lilleholm	40
Historiske oplysninger Storeholm	40
Historiske oplysninger Degneholm	41

Historiske oplysninger Maderne.....	41
Igangværende plejetiltag for Lilleholm og Storeholm	42
06 Lilleholm	43
Ynglende fugle	44
Prædation	45
Forvaltningsmæssige anbefalinger	45
07 Storeholm	48
Ynglende fugle	49
Prædation	50
Forvaltningsmæssige anbefalinger	50
08 Maderne	52
Ynglende fugle	53
Prædation	54
Forvaltningsmæssige anbefalinger	54
09 Degneholm	55
Ynglende fugle	56
Prædation	57
Forvaltningsmæssige anbefalinger	58
Naturpleje af småøer og holme.....	59
Ynglekrav for udvalgte kolonirugende fuglearter:	61
Referencer	63

Resumé

I 2019 foretog konsulentfirmaet SeNatur ved Thomas W. Johansen kortlægning af yngle- og rastefugle på ni lokaliteter i Vordingborg Kommune. Fem af lokaliteterne var strandenge, hvorpå der blev kortlagt ynglefugle ved to besøg i henholdsvis maj og juni. Der blev på strandengene ikke gjort nogen særlig indsats på at lokalisere reder men blot plote steder ind, hvor mulige ynglefugle udviste ynglefugleadfærd. På strandenslokaliteterne blev der ligeledes optalt rastende trækfugle ved tre besøg i foråret i henholdsvis april, maj og juni samt et besøg i efteråret i primo oktober. De sidste fire lokaliteter var øer. Tre af øerne lå i Præstø Fjord og den sidste i Bøgestrømmen midt mellem Jungshoved og Nyord. På disse fire øer blev der kortlagt reder af ynglefugle.

Indledning

I foråret 2019 anmodede Vordingborg Kommune om at få udvalgte strandengsområder og øer kortlagt for ynglefugle. Udover kortlægning af ynglefugle ønskede Vordingborg Kommune også at få kendskab til mængde og sammensætning af rastende fugle på fem strandenslokaliteter. Baggrunden for at få områdernes fugle optalt er, at disse områder alle er en del af Natura 2000-områder. Pleje og forvaltning af disse områder er beskrevet i Natura 2000-planerne. Målet med disse Natura 2000-planer er at bevare og fremme bestandene af de fuglearter, områderne er udpeget for at beskytte. For disse strandenge og øer drejer det sig om en lang række vandfuglearter.

Kortlægningerne og optællinger af rastende fugle skal anvendes til at vurdere, om de igangsatte plejetiltag har den ønskede effekt på mængde og artssammensætning af fugle.

Natura 2000-planerne, der omfatter disse områder, er:

- Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde. Natura 2000-område nr. 169. Habitatområder H148. Fuglebeskyttelsesområde F81. (Område 1-3 Figur 1). Natura 2000-handleplan 2016-2021.
- Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund. Natura 2000-område nr. 168. Habitatområder H47. Fuglebeskyttelsesområde F84 og F89. (Område 4-9 Figur 1). Natura 2000-handleplan 2016 – 2021.

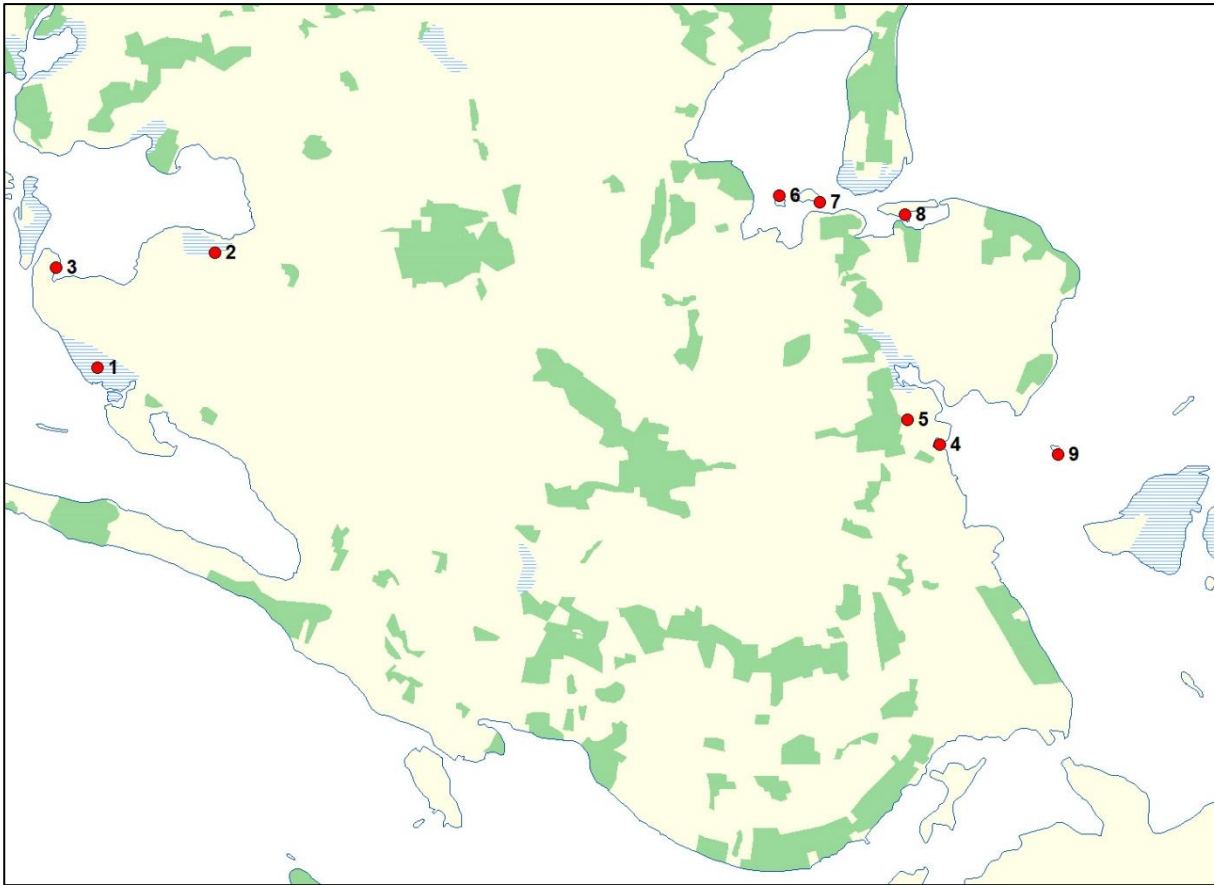
Kortlægningsværktøjet BioGis

Kortlægningerne i denne undersøgelse er udført med programmet BioGis. BioGis er en applikation, der er udviklet af SeNatur til præcis "on site" kortlægning af fugle. Kortlægningen er baseret på Google-earth satellitfotos. Applikationen BioGis er udviklet til Android 6.0 eller nyere og kan anvendes til såvel smartphone som tablets. Når BioGis anvendes sammen med en ekstern blue-tooth GLONASS GPS modtager, er nøjagtigheden for optællerens position inden for ca. en meter. Det er derved muligt at få meget præcise kortlægninger af eksempelvis reder på "mågeøer".

Vejrforhold

Kortlægningerne blev foretaget under gode vejrforhold: Svage vinde, lune temperaturer, god sigtbarhed og ingen nedbør.

Lokalitetsgennemgang

Figur 1. Oversigt over de lokaliteter som blev kortlagt og optalt i 2019.

Oversigt over lokaliteter med nummerangivelse der passer med Figur 1.

1. Hyltemade – strandenge og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F81
2. Kostræde Banker – strandenge og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F81
3. Svinø Hoved – strandenge og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F81
4. Kragevig Enghave – strandenge og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F89
5. Gammel Oremandsgård – ferske enge og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F89
6. Lilleholm, Præstø Fjord – ø med strandengsvegetation med ynglekolonier af vandfugle og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F89
7. Storeholm, Præstø Fjord – ø med strandengsvegetation med ynglekolonier af vandfugle og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F89
8. Maderne, Præstø Fjord – ø med tør overdrevs- og strandengsvegetation med ynglekolonier af vandfugle og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F89
9. Degneholm ud for Jungshoved – ø med strandengsvegetation med ynglekolonier af vandfugle og en del af EF-Fuglebeskyttelsesområde F89

Præsentation af lokaliteterne

Der blev optalt fugle på ni lokaliteter. Disse ni lokaliteter kan deles op i to kategorier:

- Strandenge (fem lokaliteter)
- Øer (fire lokaliteter)

Strandengene er både blevet gennemgået for yngle- og rastefugle. Øerne er kun kortlagt for ynglefugle.

Optællingerne kan opdeles således:

Ynglefuglegennemgange af strandenge:

- Hyltemade
- Kostræde Banker
- Svinø Hoved
- Kragevig Enghave
- Gammel Oremandsgård

Optælling af rastefugle på strandenge i træktiden april-juni og oktober:

- Hyltemade
- Kostræde Banker
- Svinø Hoved
- Kragevig Enghave
- Gammel Oremandsgård

Kortlægning af reder på øer:

- Lilleholm, Præstø Fjord
- Storeholm, Præstø Fjord
- Maderne, Præstø Fjord
- Degneholm ud for Jungshoved

Strandenge

Der blev talt op på fem strandengsområder i 2019: Hyltemade, Kostræde Banker, Svinø Hoved, Kragevig Enghave og Gammel Oremandsgård. Områderne varierede meget i størrelse og tæthed af ynglende vandfugle, dette var både områderne imellem og inden for hvert enkelt område. Således kunne et område være vådt og sjippet i en del af området og tørt overdrev i den modsatte.

Metode for kortlægning af ynglefugle og optælling af rastefugle på strandenge

De ynglende fugle blev kortlagt under to besøg hhv. omkring den 20. maj og den 10. juni. Kortlægningerne blev foretaget ved at gennemgå områderne til fods, og kortlægge alle fuglearter der udviste ynglefugleadfærd eller sikker yngel. Ynglefugleadfærd var eksempelvis syngende fugle på ynglebiotop eller ungevarslenende fugle. Alle fund af mulig yngel blev indtastet i mobil applikationen BioGis.

Metode for optælling af rastefugle på strandenge

Rastefugle blev optalt fire gange i 2019. Tre gange i perioden april til juni og en gang i starten af oktober. Optællingerne i april og oktober var dedikeret til optælling af rastefugle. Optællingerne af rastefugle i maj og juni blev foretaget i forbindelse med ynglefuglekortlægningerne. Optællingerne af rastefugle blev udført ved, at optælle området fra forskellige udsigtspunkter. Til dette formål blev der anvendt et Swarovski teleskop med 30-70x zoom.

Prædation

Rotter synes ikke at udgøre et større problem på de kortlagte strandenge. Det eneste sted, der blev fundet tegn på aktivitet af rotter, var ved Hyltemade, hvor der dels blev fundet aktive huller langs kysten på den nordligste parcel af strandengene og på ydersiden af sandrevlen nord for Hylteholme.

Det er samtidig sandsynligt, at rovdyr som bl.a. ræv, mår og mink forekommer. Disse arter kan være meget afgørende for strandengsfuglenes ynglesucces. Ræv er en væsentlig faktor når det gælder engfuglenes ynglesucces. Eksempelvis er rævebestanden på Nyord blevet udryddet eller væsentligt reduceret. Dette har resulteret i væsentlig forbedret ynglesucces på Nyord enge (Nielsen, 2018).

Andre fuglearter som kragefugle og rovfugle kan også udgøre et problem for de ynglende strandengsfugle. Der blev ikke iagttaget prædation fra rovfugle under besøgene, men rørhøg blev iagttaget både ved Hyltemade og Kostræde Banker. Det vurderes samlet, at rovfugle ikke udgør en større trussel mod strandengsfuglene. Der blev især set mange kragefugle ved Hyltemade og Kragevig Enghave. Sidstnævnte sted var der en stor forekomst af råger fra en lokal koloni, der fouragerede på engene samt et mindre antal gråkrager. Det vurderes, at disse kragefugle kan være en væsentlig årsag til, at strandengsfuglene er fraværende på denne lokalitet. Kragefuglene ved Hyltemade vurderes pt. ikke at udgøre et større problem.

Generelle anbefalinger ift. naturpleje af strandenge

Som udgangspunkt er engfuglevenlig forvaltning en landbrugsmæssig drift, der mest af alt ligner den måde, man drev græsning og høslet på for omkring 100 år siden. Da det ikke er muligt at drive alle områder, som man gjorde historisk, er det væsentligt at undersøge, hvilke moderne metoder der kan anvendes. I hovedtræk er de vigtigste forhold: Højere jordfugtighed, ingen sprøjtning, ingen gødskning, senere

udsætning, lavere græsningstryk og senere høstet (Thorup, 2003). Forslag til naturplejetiltag for strandene er grundigt beskrevet i denne rapport's afsnit: "Naturpleje af strandene".

Men det er væsentligt, at der foretages en konkret individuel vurdering af hvert enkelt område samt en vurdering af, hvilke arter man vil tilgodes på det givne område. For hvert enkelt område bør der udarbejdes en plejeplan, som over tid tilpasses baseret på de erfaringer, man løbende opnår.

01 Hyltemade (inklusiv Svinø Vig og Hylteholme)

Hyltemade er et meget stort strandengsområde på omkring 160 hektar. Det strækker sig fra Svinø Hoved i nord til Avnø i Syd. Strandene er vådest i den sydlige del og bliver gradvist mere tør mod nord. Området er inddelt i parceller af varierende størrelse, der hver især er indhegnet.

I rapporten "Ynglefugle på strandene i Storstrøms Amt 2003" (Jørgensen, 2003) beskrives området som følgende: "Den vestlige del er velafgræsset, og i den centrale del var en stor flok kreaturer udsat ved optællingen den 12. maj 2003. Den østlige del af engene (inkl. Hylteholme) har været svagt afgræsset de senere år, og henligger med halvhøjt græs. I forhold til tidligere, hvor kun enkelte parceller var uden græsning, er det tilsyneladende en stigende del af engene, der ikke længere afgræsses".

I 2019 synes tendensen i afgræsningen anderledes. Nu er det den sydlige del af området, inklusiv Hylteholme der har det største græsningstryk. Hylteholme, der i 2003 henlå med halvhøjt græs, er nu fint afgræsset (Figur 2). I den centrale del var der udsat en flok på ca. 200 kalve, og i den nordlige del var der ingen afgræsning, og græsset henlå her halvhøjt.

Historisk set, har Hyltemade, der i rapporten "Rødlistede fugle i Storstrøms Amt 2001" (Jørgensen & Malmberg, 2001) omtales som Svinø Vig/Hylteholme været strandene, der husede de fleste østdanske strandengfuglearter. Rapporten beskriver, at der i 70'erne bl.a. yngede arter som stor kobbersneppe, almindelig ryle og stor regnspove, arter der i dag er forsvundet fra området. Rapporten opsummerer også tilbagegang af arterne viber og rødben. Der var således 59 par rødben og 61 par viber i 1988. I 1998 var antallet af ynglende viber faldet til 24 par og rødben til 34 par. Antallet af ynglende viber var i 2019 faldet til kun 7 par og rødben til 11 par (Tabel 1).

Hyltemades store sammenhængende kreaturafgræssede strandene, med sine pande, sjap og lavvandet kyst med mudderbanker, har stadig potentialet til at blive en strandeng med masser af ynglende engfugle. Med den rette forvaltning vurderes det, at der over tid, atter vil kunne komme tætte bestande af viber og rødben. Arter som almindelig ryle, stor regnspove og stor kobbersneppe vil også kunne indfinde sig, men disse arter er næsten forsvundet helt som østdanske ynglefugle, og der er ikke bestande i nærheden med ungeoverskud til at "fylde" Hyltemade op. Succesen for fremtiden skal først og fremmest måles i, om man kan opnå tidligere tiders bestande af eksempelvis viber og rødben. Årsagen til disse arters voldsomme tilbagegang skal formentlig finde i, at der i en længere periode ikke har været tilstrækkelig græsning på strandene. Hvis området samtidig huser en for stor bestand af ræv, kan dette have en væsentlig negativ indflydelse på ynglesuccesen, hvorved bestandsudviklingen ikke vil udvikle sig positivt.

Figur 2. Strandengene i den sydlige del af Hyltemade er fugtige med masser af tuer, pander, loer og små øer og holme. Dette foto viser tilstanden på Hylteholme. I 2019 var mange af panderne helt eller delvis udtørret.

Figur 3. Strandengene i den nordlige del af Hyltemade er væsentlig mere tørre end i den sydlige del i 2019. Gravede kanaler afvander denne del af strandengene.

Figur 4. En del af en stor flok kalve på ca. 200 der græssede på Hyltemade strandengene i 2019.

Figur 5. Nærbillede af overdrevsvegetationen på de tørreste dele af Hyltemade på indersiden af kystskrænten i 2019.

Figur 6. Mudderflader og sjap langs kysten ud for Svinø Vig, er vigtige fourageringsområder for både ynglende og rastende vadefugle.

Figur 7. I takt med at tranerbestanden stiger, bliver traner på de danske strandene et hyppigere syn. Disse to traner fouragerede på den nordlige del af Hyltemade strandene den 18. juni 2019. Traner er temmelig altædende, og spiser gerne æg og fugleunger.

Ynglende fugle

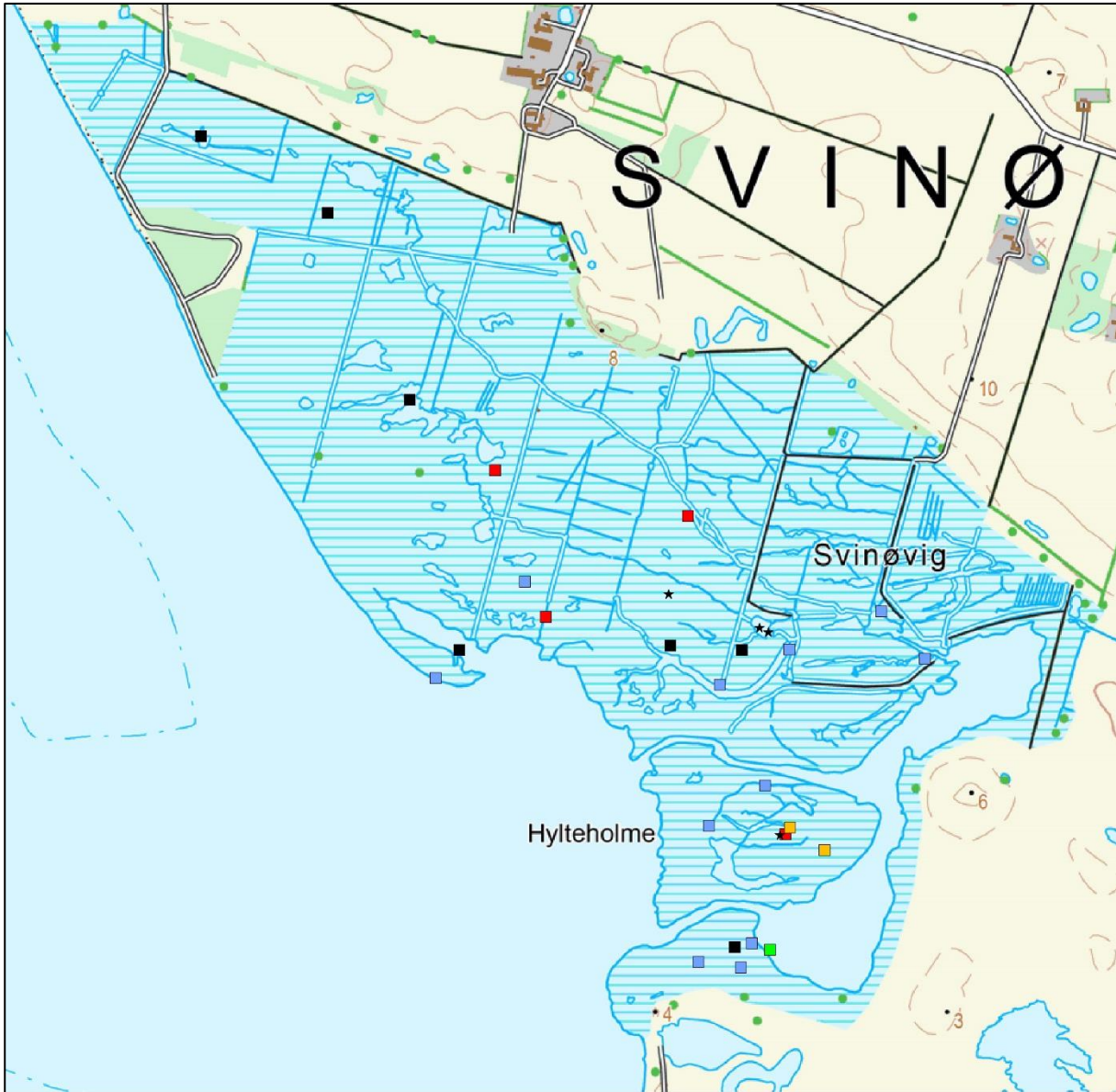
Der er optalt ynglefugle på Hyltemade strandene siden 1989. Tællingerne i årene 1990, 1998 og 2003 er foretaget af Storstrøms Amt, og resultaterne findes i rapporterene "Ynglefugle på strandene i Storstrøms Amt" fra hhv. 1998 (Jørgensen, 1998) og 2003 (Jørgensen, 2003). I disse rapporter går Hyltemade under lokalitetsnavnet "Hylteholme og Svinø Vig". Siden de første tællinger i 1989 og 1990 er vandfuglene gået dramatisk tilbage. Værst ser det ud for vadefuglene, hvor dominerende arter som klyde, rødben, strandkade og vibe er gået voldsomt tilbage (Tabel 1). I juni 2019 sås en rugende klyde på Hylteholme. Ikke langt fra denne klyde opholdt sig en flok på 32 klyder, der dog endnu ikke havde påbegyndt yngel.

Tabel 1. Oversigt over ynglefugle og antal par pr. art ved Hyltemade i 2019. Kolonnerne med tal fra hhv. 1998, 1990 og 1989 stammer fra rapporten "Ynglefugle på Strandene i Storstrøms Amt 1998" (Jørgensen, 1998) tal fra 2003 stammer fra rapporten "Ynglefugle på strandene i Storstrøms Amt 2003" (Jørgensen, 2003). Kolonnen symbol viser de symboler, som arterne er vist med i kortmaterialet (Figur 8, Figur 9 og Figur 10).

Ynglefugle (antal par)						
Art/Dato	Symbol	2019	2003	1998	1990	1989
Almindelig ryle		0	0	0	1	1
Atlingand		0	1	0	0	0
Blishøne	▼	2	6	4	2	4
¹ Engpiber	●	23	-	-	-	-
Gravand	▲	4	5-6	4	?	?
Gråand	▲	3	7-9	7	8	6-8
Grågås	◆	15	2	0	0	0
¹ Gul Vipstjert	●	4	-	-	-	-
Havterne		0	0	0	2	2
Hættemåge		0	0	0	0	20
Klyde	■	1 ²	0	0	24	26
Knarand		0	1	0	0	1
Knopsvane		0	1	0	0	0
Krikand		0	1	0	0	0
¹ Kærsanger	●	1	-	-	-	-
Rødben	■	11	17	34	64	59
¹ Rødrygget Tornskade	+	1	-	-	-	-
¹ Rørspurv	●	4	-	-	-	-
¹ Sanglærke	●	86	-	-	-	-
Skeand	▲	1	0	?	0	1
Spidsand		0	1	2-3	3	3
Stor Præstekrave	■	1	?	2	4	?
Stormmåge	★	3	0	0	2	5
Strandskade	■	4	8	9	18	18
Toppet skallesluger		?	?	?	2	?
Vibe	■	7	23	24	70	61

¹ Spurvefugle ikke optalt i årene 1990, 1998 og 2003.

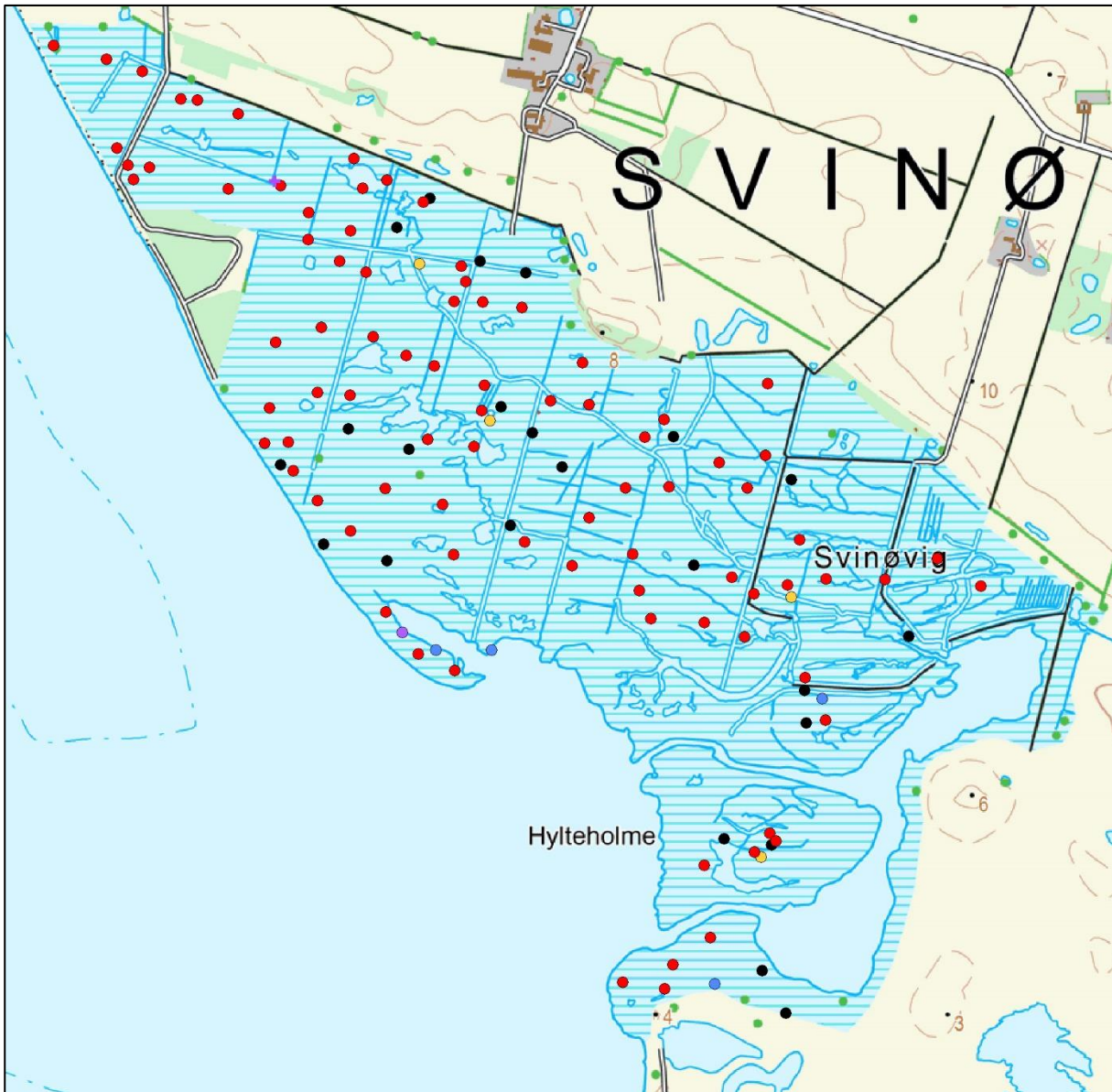
² Ud over et par ynglende klyder, var der en flok på 32 ikke ynglende klyder på Hylteholme.

Figur 8. Kort der viser ynglefund ved Hyltemade af vadefugle og stormmåge i 2019. Artssymboleerne findes i Tabel 1.

Figur 9. Kort der viser ynglefund ved Hyltemade i 2019 af øvrige vandfugle: Blishøne, grågås og ænder. Artssymbolerne findes i Tabel 1.

Figur 10. Kort der viser ynglefund ved Hyltemade af spurvefugle i 2019. Artssymbolerne findes i Tabel 1.

Rastende fugle

Der var mange arter af rastende fugle i området (Tabel 2). Hvis man ser bort fra gæs, så var de fleste rastende vandfugle knyttet til de lavvandede områder ud for Hyltemade strandengene. Således stod de arktiske vadefuglearter: Almindelig ryle, kærløber, lille kobbersneppe og strandhjejle alle på vadeflader ude i bugten. Klirerne stod primært i lagunen, der adskiller Hyltemade fra Avnø. De mange gæs der sås bortset fra knortegås, fouragerede på strandengene. Strandengene vurderes generelt at have en god tilstand for rastende fugle særligt de fugtige områder.

Tabel 2. Oversigt over rastende fuglearter og antal pr. art ved Hyltemade i 2019. Arter på udpegningsgrundlaget for EF-Fuglebeskyttelsesområde F-81 er markeret med fed skrift.

Rastefugle				
Art/Dato	29. apr.	23. maj	18. jun.	4. okt.
Hyltemade (antal individer samlet)	1140	1170	145	9428
Almindelig Ryle		573 ³	1 ³	195 ³
Blisgås		2	1	8
Bramgås	950			5200
Brushane			2	
Dobbeltbekkasin				1
Duehøg				1
Dværgfalk	1			
Dværgterne	2 ³			
Fiskehejre		18	37	6
Fjordterne	2 ³			
Gravand	69	75		
Gråand	6		16	220
Grågås		49	20	635
Havterne			1 ³	
Havørn		1		
Hvidklire	34		2	1
Klyde		2	6	
Knarand			9	
Knopsvane		185 ³		370 ³
Knortegås		85	3	
Krikand	24		1	
Kærløber		2 ³		
Lille Kobbersneppe		41 ³		
Mørkbuget knortegås		1500 ⁴		5 ³
Pibeand	2			1040 ³
Rødben			12	
Rørhøg	1			
Råge		14		
Skeand	4		2	40
Småspove	2			
Sortklire	3		3	
Spidsand	5 ³			172 ³
Splitterne			1 ³	
Stenpikker	5			
Stor Præstekrave		19		2
Storspove	14	78	15	17
Strandhjejle	1 ³	11 ³		11 ³
Strandskade	13	15	10	2
Stær				1500
Sølvhejre				2
Tinksmed	2			
Trane			3	

³ I Avnø Bugt, kystnært.

⁴ Trækkende øst.

02 Kostræde Banker

Strandengene vest for Kostræde Banker er et ca. 36 hektar stort engområde. I den østlige del er engene meget våde med sjap samt en stor strandsø, der delvis er omkranset af rørskov. Mod vest er engene mere tørre dog med pander. Mod vest er engene tillige inddelt i parceller, der afvandes af kanaler.

I rapporten "Ynglefugle på strandenge i Storstrøms Amt 2003" (Jørgensen, 2003) beskrives det, at engarealerne afgræsses af en stor flok køer.

I 2019 var parcellerne opdelt, og de var hver især afgræsset af en flok køer. Græsningstrykket på parcellerne var uens. Figur 13 viser en fint afgræsset parcel. Hvis man ser bort fra det store østlige parcel lige nede for Kostræde Banker, er det således, at dele af parcellerne var tilgroet af for høj bevoksning. Disse parceller kunne godt tåle et lidt højere græsningstryk, ligesom det generelt vil gavne vadefuglene, hvis afgræsningen kan udvides, således at der kan blive afgræsset helt ned til vandkanten.

Kostræde Banker er et fantastisk strandengsområde, hvor især den østlige del af området har opnået en god tilstand. Det vurderes, at lokaliteten har potentialet til at blive endnu bedre, og kan huse større bestande af strandengs vadefugle. Især den vestlige del af lokaliteten er for tør og græsset for højt – ligesom adgangen fra strandengene til kysten er blokeret af et smalt tæt rørskovsbælte.

Figur 11. Den østlige del af engene ved Kostræde Banker er i 2019 meget sjappet. Under besøgene i forårmånederne hørtes den grønbroget tudse flere steder på lokaliteten.

Figur 12. Engparcel i den centrale del af strandengene ved Kostræde Banker hvor bevoksningen er alt for høj til ynglende vadefugle.

Figur 13. Den vestlige del af engene ved Kostræde Banker er sammenlignet med den østlige del af engene meget tørre med spredte pander i 2019.

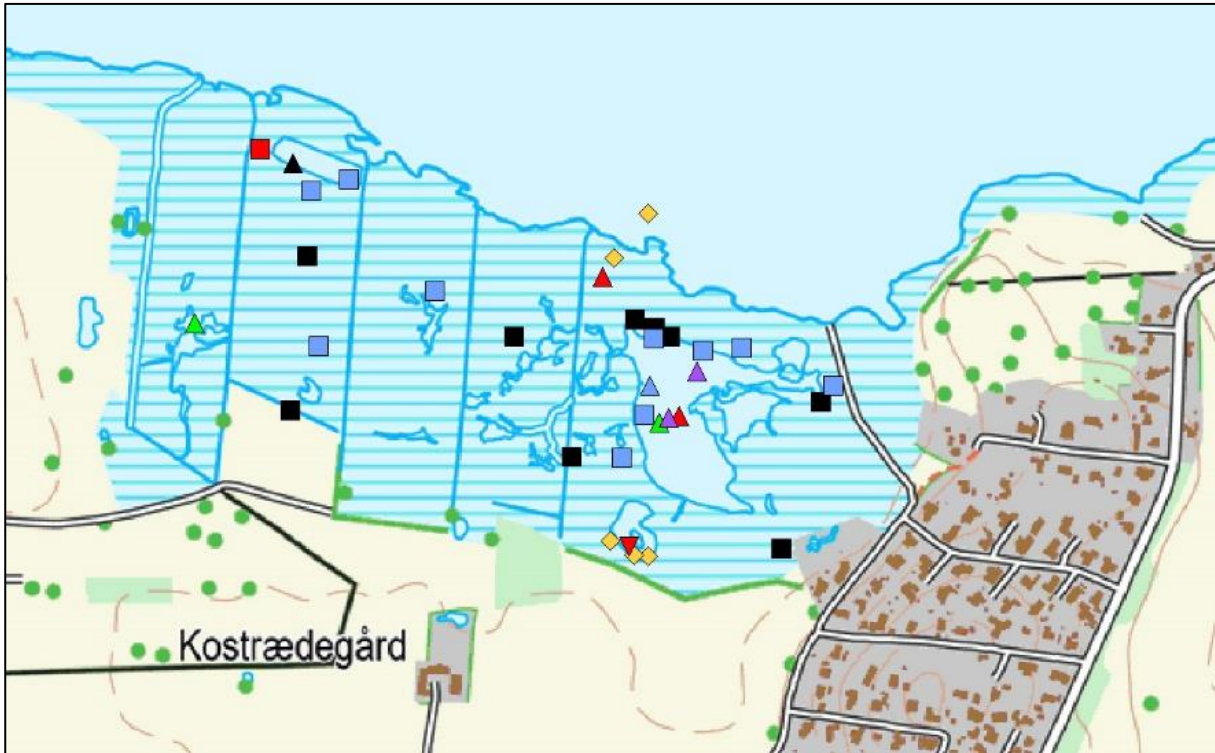
Ynglende fugle

Der er optalt ynglefugle på strandengene ved Kostræde Banker i 1998 og 2003 (Tabel 3). Tællingerne i årene 1998 og 2003 er foretaget af Storstrøms Amt og resultaterne findes i rapportererne "Ynglefugle på strandenge i Storstrøms Amt" fra hhv. 1998 (Jørgensen, 1998) og 2003 (Jørgensen, 2003). I disse rapporter går lokaliteten under navnet Dybsø Fjord Sydside. Bestanden af vadefugle syntes at have været rimelig stabil siden første tælling i 1998 – dog med en pæn fremgang i vibebestanden fra 1998 til 2003. Siden syntes andefuglene at være gået frem.

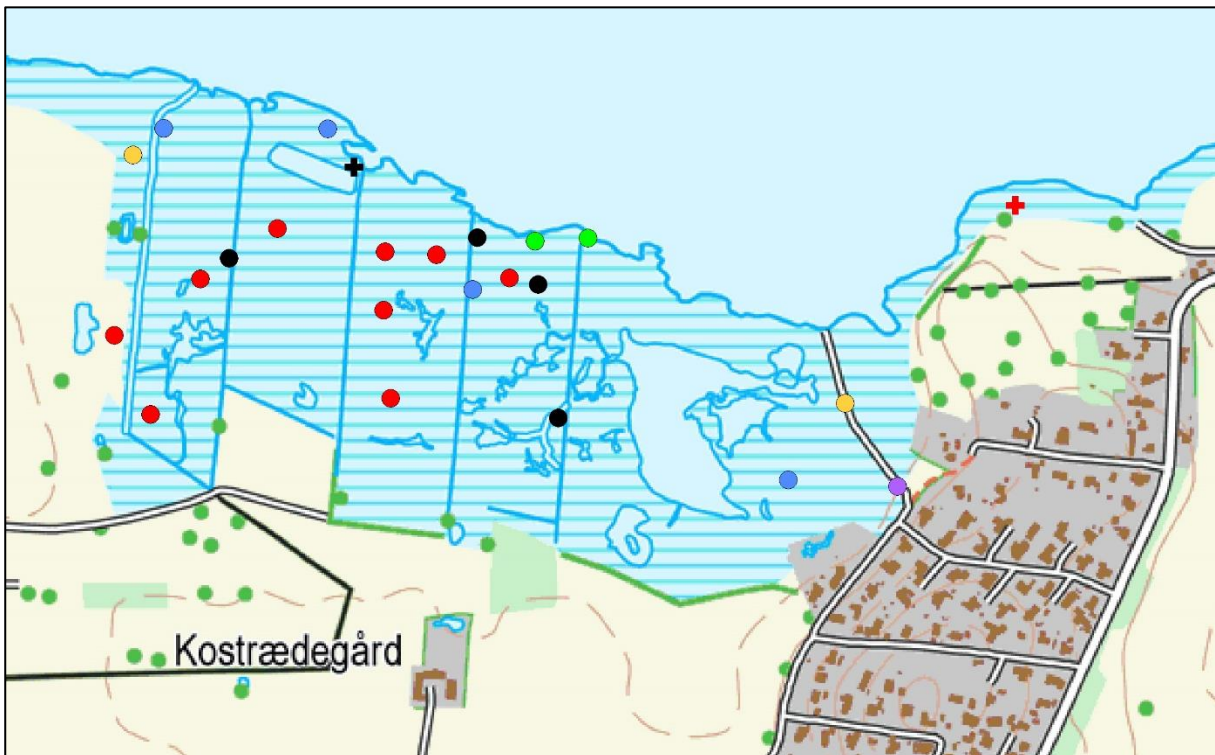
Tabel 3. Oversigt over ynglende fugle og antal par pr. art ved Kostræde Banker. Kolonnerne med tal fra hhv. 1998 stammer fra rapporten "Ynglefugle på Strandenge i Storstrøms Amt 1998" (Jørgensen, 1998) tal fra 2003 stammer fra rapporten "Ynglefugle på strandenge i Storstrøms Amt 2003" (Jørgensen, 2003) . Kolonnen symbol viser de symboler, som arterne er vist med i kortmaterialet (Figur 14 og Figur 15).

Ynglefugle (antal par)				
Art/Dato	Symbol	2019	2003	1998
Blishøne	▼	1	8	3-5
⁵ Engpiber	●	4	-	-
Gravand	▲	1	3	2
Gråand	▲	6	5	2-3
Grågås	◆	5	1	0
⁵ Gul Vipstjert	●	2	-	-
Knarand	▲	2	1	0
knopsvane		0	1	0
Krikand	▲	2	0	0
⁵ Kærsanger	●	1	-	-
Rødben	■	6	8	4-7
⁵ Rørhøg	+	1	-	-
⁵ Rørsanger	●	2	-	-
⁵ Rørspurv	●	4	-	-
⁵ Sanglærke	●	9	-	-
Skeand	▲	1-5	0	0
⁵ Skægmejse	+	1	-	-
Strandskade	■	1	0	0-1
Stor præstekrave		0	0	1
Toppet skallesluger		0	0	0-1
Vibe	■	9	13	4

⁵ Spurvefugle og rørhøg ikke optalt i 1998 og 2003.

Figur 14. Kort der viser ynglefund ved Kostræde Banker af vandfugle i 2019. Artssymbolerne findes i Tabel 3.

Figur 15. Kort der viser ynglefund ved Kostræde Banker af spurvefugle og rørhøg i 2019. Artssymbolerne findes i Tabel 3.

Rastende fugle

Under optællingerne af rastefugle (Tabel 4) var langt de fleste fugle knyttet til Dybsø Fjord eller søerne og sjøpandet ved det østligste parcel neden for Kostræde Banker.

Tabel 4. Oversigt over rastende fuglearter og antal pr. art ved Kostræde Banker i 2019. Arter på udpegningsgrundlaget for EF-Fuglebeskyttelsesområde F-81 er markeret med fed skrift.

Rastefugle				
Art/Dato	29. apr.	24. maj	20. jun.	4. okt.
Kostræde Banker (antal individer samlet)	215	58	129	3154
Almindelig Ryle				4
Blishøne	25			2000 ⁶
Bramgås	1		2	
Brushane		1		
Fiskehejre	5			
Gravand	18	6	6	
Gråand			32	
Grågås	5			
Hjejle				55
Hvinand			3	
Hættemåge		30		
Knarand			15	
Knopsvane				600 ⁶
Krikand	113		2	200
Pibeand	2			225
Rødben			34	
Rørhøg				1
Skeand	4			
Sortklire			1	
Spidsand			1	2
Stor Præstekrave		1		
Storspove		20	3	2
Svaleklire			4	
Tinksmed			1	
Toppet Skallesluger	2			
Troldand	40		5	
Vibe			20	65

⁶ Rastende på vandet i Dybsø Fjord

03 Svinø Hoved

Strandengene ved Svinø Hoved er et langt smalt område, der dækker ca. 17 hektar og strækker sig over en kystlinje på ca. 2,3 km. Engene varierer meget indenfor området. Dele af Svinø Hoved er tæt tilgroet i tagrør, andre dele er afgræssede enge med mange pander og loer.

Området er i løbet af sommeren 2019 blevet indhegnet og ved besøget i oktober, var der udsat køer til græsning. Hvis græsningstrykket er tilstrækkeligt vurderes det, at strandengsfuglearter som rødben, strandskade og vibe hurtigt vil kunne indfinde sig. Under optællingerne i april-juni var der endnu ikke køer på græs, og græsset på de bedste dele af strandengene var for højt til ynglende vadefugle.

Figur 16. Den centrale og bredeste del af strandengsområdet ved Svinø Hoved. Denne del af området fik i 2019 opsat nyt hegn og ved besøget i oktober gik der kreaturer i indhegningen.

Figur 17. Kystlinjen langs strandengene ved Svinø Hoved ud mod den lavvandede Dybsø Fjord i 2019.

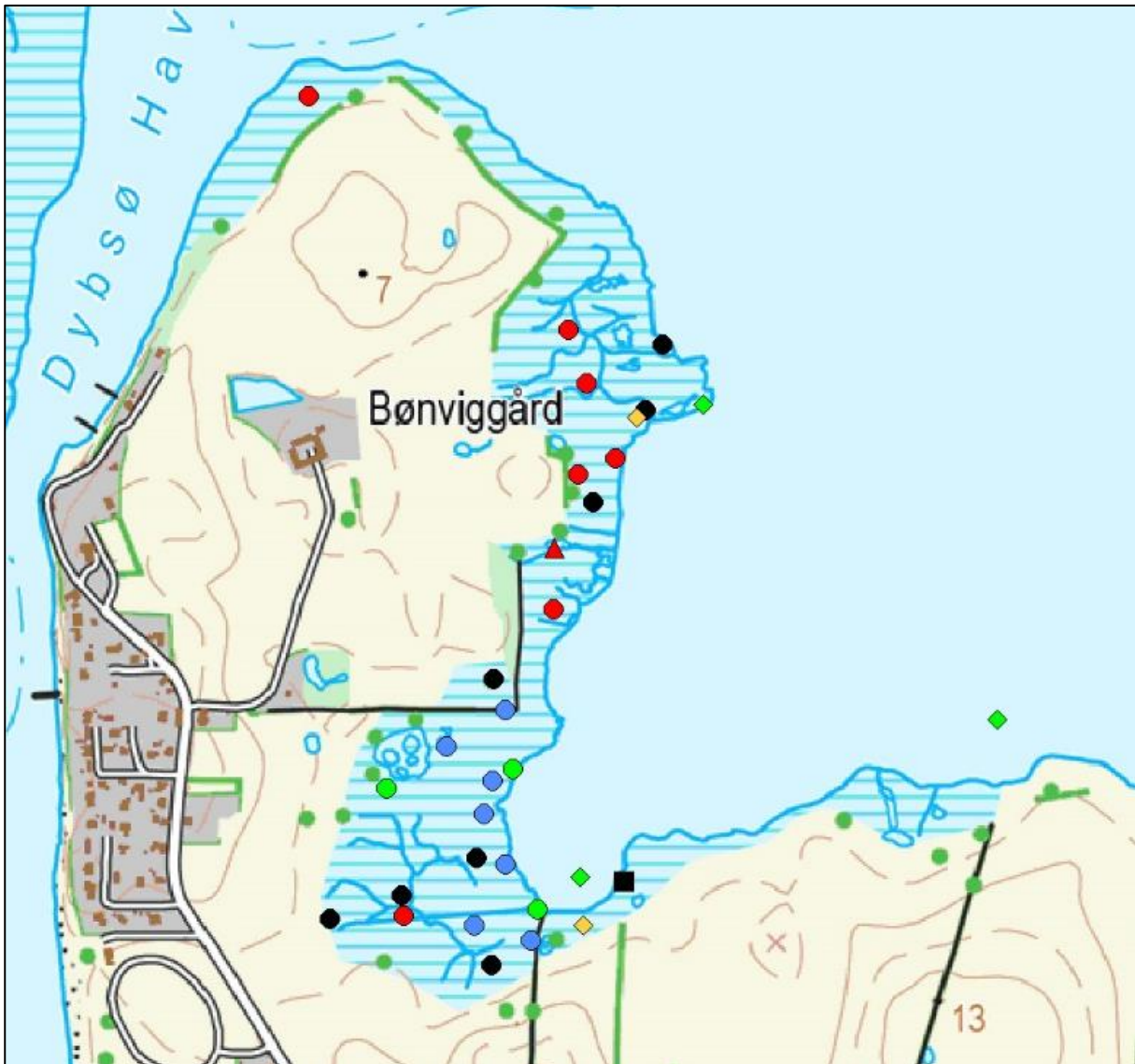
Figur 18. Strandengene ved Svinø Hoved er overvejende tørre. I den centrale del, hvor engene breder sig ud, brydes græsarealerne af pander og loer i 2019.

Ynglende fugle

Ynglefuglebestanden på strandengene langs Svinø Hoved er domineret af spurvefugle (Tabel 5). Engarealerne er domineret af højt græs, rørskov og rørsump. Kun på engarealet i den sydlige del, hvor der afgræsses, var der et par viber.

Tabel 5. Oversigt over ynglende fugle og antal par pr. art ved Svinø Hoved i 2019. Kolonnen symbol viser de symboler, som arterne er vist med i kortmaterialet (Figur 19).

Ynglefugle (antal par)		
Art/Dato	Symbol	2019
Engpiber	●	8
Gråand	▲	1
Grågås	◆	2
Rørsanger	●	3
Rørspurv	●	7
Sanglærke	●	7
Toppet Skallesluger	◆	0-3
Vibe	■	1

Figur 19. Kort der viser ynglefund ved Svinø Hoved i 2019. Artssymbolerne findes i Tabel 5.

Rastende fugle

De rastende fugle ved Svinø Hoved (Tabel 6) var primært knyttet til vandkanten.

Tabel 6. Oversigt over rastende fuglearter og antal pr. art ved Svinø Hoved i 2019. Arter på udpegningsgrundlaget for EF-Fuglebeskyttelsesområde F-81 er markeret med fed skrift.

Rastefugle				
Art/Dato	29. apr.	24. maj	20. jun.	4. okt.
Svinø Hoved (antal individer samlet)	178	17	113	519
Almindelig Ryle				2
Bramgås				450
Fiskehejre	8	7	20	1
Fjordterne	2			
Gravand	2			
Gråand		6	2	
Grågås	87		51	11
Hjejle				14
Hættemåge				25
Isfugl				1
Knopsvane		1		
Pibeand	71			1
Skarv			8	
Skeand			25	
Splitterne		2		
Storspove	4			9
Strandskade	1	1		
Toppet Skallesluger	2		7	
Vandrefalk	1 ⁷			
Vibe				5

⁷ Overflyvende.

04 Kragevig Enghave

Strandengene omkring Kragevig dækker et areal på ca. 30 hektar. Kragevig er omkranset af rørskov og rørsump. Selve strandengene er af varierende fugtighed. En genslynget bæk bugter sig gennem engene og sikrer, at dele af området forbliver sjippet. Engene afgræsses af en stor flok køer.

Vordingborg Kommune har i 2018 afsluttet et Natura 2000-projekt med at skabe naturlige vandstandsforhold på strandenge og ferske enge ved Gl. Oremandsgaard og Kragevig Enghave. I alt er knap 70 hektar enge blevet naturgenoprettet og der er skabt naturlig hydrologi, større vådområder med fluktuerende vandstand samt genslynget Langerøds- og Stenshave Bæk.

Antallet af ynglende fugle, eller rettere mangel på samme, var meget skuffende. Udover et enkelt par viber, der opgav ynglen, var der ingen ynglende vadefugle på strandengene. Strandengene omkring Kragevig, synes at have en tilstrækkelig størrelse, rigeligt med sjavvand og vandhuller til at kunne huse en rimelig bestand af strandensfugle.

Det vurderes, at området har en tilstrækkelig størrelse til at huse en pæn bestand af eksempelvis viber og rødben. Det er svært at sige noget om årsagen til, at de ikke var at finde i 2019 andet end, at foråret var meget tørt og de områder, der i efteråret 2019 lå som småsøer og sjav, i maj-juni måned var knas tørre. Dette kombineret med mange kragefugle på engene samt evt. prædation fra ræv og grævling også kan være hovedårsagen.

Figur 20. Den genslynget bæk ved Kragevig, 2019.

Figur 21. Den tørre sommer i 2018 kombineret med en tør periode i april-maj 2019 bevirkede, at mange vandhuller og sjapområder ved Kragevig Enghave var udtørret allerede midt i maj 2019.

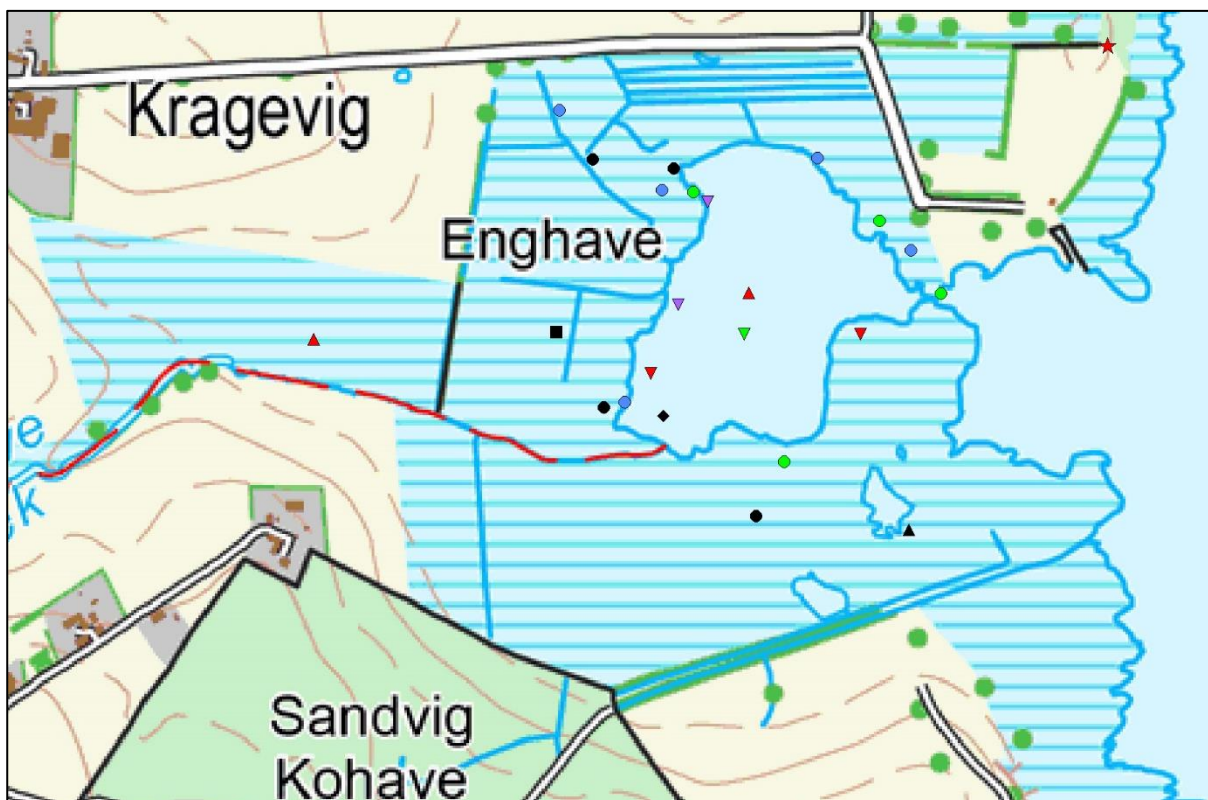
Ynglende fugle

Der er meget sparsomt med ynglende engfugle på engene omkring Kragevig Enghave (Tabel 7). Der blev således blot fundet et enkelt par viber på engene.

Som tillæg til gennemgangene blev Kragevig Enghave også besøgt to gange ved nattetide for at lytte efter plettet rørvagtel. Plettet rørvagtel er på udpegningsgrundlaget for dette Natura 2000-område (Faxe, 2017). Der blev ikke hørt plettet rørvagtel under disse besøg. Området vurderes dette forår at have været for tørt, men det syntes muligt, at plettet rørvagtel vil kunne forekomme fremadrettet, efter genslyngningen af Stenshave Bækken der går gennem den vestlige del af området og overrisler engarealerne.

Tabel 7. Oversigt over ynglende fugle og antal par pr. art ved Kragevig Enghave i 2019. . Kolonnen symbol viser de symboler, som arterne er vist med i kortmaterialet (Figur 22).

Ynglefugle (antal par)		
Art/Dato	Symbol	2019
Blishøne	▼	2
Engpiber	●	4
Gravand	▲	1
Gråand	▲	2
Gråstrubet Lappedykker	▼	1
Nattergal	+	1
Rørsanger	●	4
Rørspurv	●	5
Toppet Lappedykker	▼	2
Vibe	■	1

Figur 22. Kort der viser ynglefund ved Kragevig Enghave i 2019. Artssymbolerne findes i Tabel 7.

Rastende fugle

Området husede meget få rastende trækfugle (Tabel 8). Mest bemærkelsesværdige observation var de mange toppede lappedykker, der i april måned lå ud for kysten.

Tabel 8. Oversigt over rastende fuglearter og antal pr. art ved Kragevig Enghave, 2019. Arter på udpegningsgrundlaget for EF-Fuglebeskyttelsesområde F-89 er markeret med fed skrift.

Rastefugle			
Art/Dato	30. apr.	19. jun.	4. okt.
Kragevig Enghave	104	21	26
Bramgås			5
Gråstrubet Lappedykker	2		
Hættemåge			20
Knopsvane			1
Lille Præstekrave	1		
Svaleklire		1	
Toppet Lappedykker	101 ⁸		
Troldand		11	
Vibe			9

⁸ Rastende kystnært på havet ud for Kragevig Enghave.

05 Gammel Oremandsgård

Engene ved Gammel Oremandsgård strækker sig fra Rekkende Skov i vest til Jungshoved Vig i øst og dækker et areal på ca. 16 hektar. Vordingborg Kommune har i 2018 afsluttet et Natura 2000-projekt med at skabe naturlige vandstandsforhold på strandenge og ferske enge ved Gl. Oremandsgaard og Kragevig Enghave. I alt er knap 70 hektar enge blevet naturgenoprettet og der er skabt naturlig hydrologi, større vådområder med fluktuerende vandstand samt genslynget Langerøds- og Stenshave Bæk. Projektet ved Gammel Oremandsgård har allerede i år ét efter naturgenopretningen tiltrukket en række nye rastende og ynglende engfugle.

De enge, der ligger langs Jungshoved Vig, er strandenge, og de enge, der ligger mellem Jungshoved Vig og Rekkende Skov, er ferske enge. I forbindelse med et naturgenopretningsprojekt er en lille bæk blevet genslynget. Dette har resulteret i, at flere lavninger er kommet under vand og de ligger nu som småsøer og sjap. Dette har været til stor gavn for fuglene.

Hvis naturområdet fremadrettet forvaltes således, at vandhuller og områder med sjap ikke gror til i eksempelvis siv og tagrør vurderes det, at det vil kunne udvikle sig således, at flere arter af ynglefugle kommer til. Det forventes, at blive et vigtigt sted for rastende vadefugle både forår og tidlig sommer, hvor området især egner sig til vadefugle, der foretrækker ferske enge, eksempelvis tinksmed, svaleklirer, brushane, temmincksryle og lille præstekrave.

Figur 23. Vandhuller ved Gammel Oremandsgård enge i 2019.

Figur 24. Gammel Oremandsgård enge set mod Rekkende Skov, 2019.

Figur 25. Gammel Oremandsgård enge set mod Kragevig, 2019.

Ynglende fugle

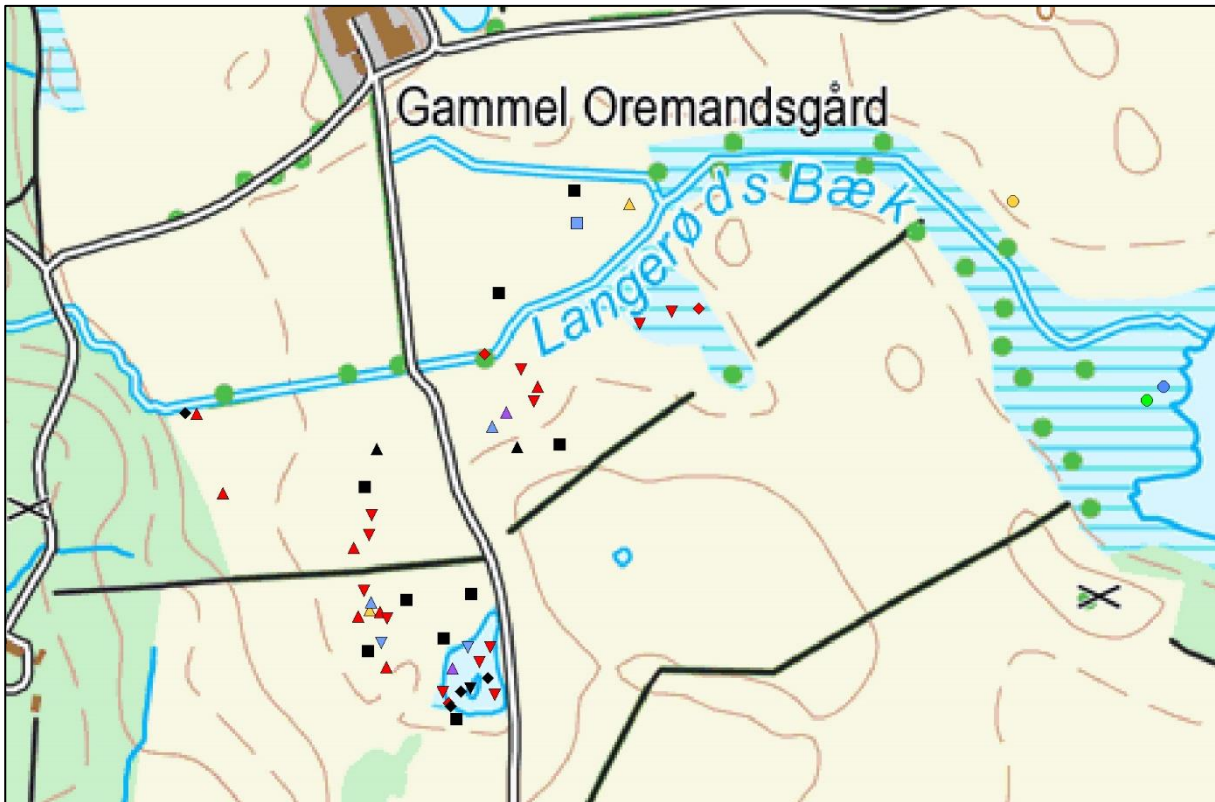
Som tillæg til gennemgangene blev Kragevig Enghave også besøgt to gange ved nattetide for at lytte efter plettet rørvagtel. Plettet rørvagtel er på udpegningsgrundlaget for dette Natura 2000-område (Faxe, 2017). Der blev ikke hørt plettet rørvagtel under disse besøg. Området vurderes fremadrettet at kunne udvikle sig til at kunne huse plettet rørvagtel. Under disse natbesøg blev der hørt løvfrø.

Genslyngningen af bækken, der går gennem den vestlige del af området og overrisler engarealerne, har skabt større arealer af sjapvand og etableringen af småsøer (Figur 27). Dette har som helhed gjort området meget velegnet for vandfugle (Tabel 9).

Årets undersøgelser viser at især vibe, lille lappedykker, blishøne og ænder har nydt godt af denne genslyngning og dens effekter på naturen (Figur 26).

Tabel 9. Oversigt over ynglende fugle og antal par pr. art ved Gammel Oremandsgård, 2019. Kolonnen symbol viser de symboler, som arterne er vist med i kortmaterialet (Figur 26).

Ynglefugle (antal par)		
Art/Dato		2019
Atlingand	▲	2
Blishøne	▼	12
Engpiber	●	1
Gravand	▲	2
Grønbenet Rørhøne	▼	1
Gråand	▲	9
Gul Vipstjert	●	1
Knarand	▲	2
Knopsvane	◆	3
Lille Lappedykker	▼	2
Rødben	■	1
Rørsanger	●	1
Rørspurv	●	1
Skeand	▲	2
Troldand	◆	3
Vibe	■	9

Figur 26. Kort der viser ynglefund ved Gammel Oremandsgård 2019. Artssymbolerne findes i Tabel 9.

Figur 27. Luftfoto fra Google Earth fra 2019 af Gammel Oremandsgård. Engarealerne inden for den gule markering er blevet omdannet til vådområde med varierende grad af fugtighed fra lavvandet søer til sjappet græseng.

Rastende fugle

Der var meget få rastende trækfugle i området (Tabel 10). Området synes egnet til at kunne huse rastende vadefugle i større antal, end der er iagttaget under optællingerne i forårmånederne 2019. Dette gælder især arter der foretrækker ferske enge som eksempelvis tinksmed (hele 38 rastede den 7 maj 2019 (Carsten Horup pers. komm.)), svaleklire, brushane, dobbeltbekkasin og temmincksryle.

Tabel 10. Oversigt over rastende og antal pr. art ved Gammel Oremandsgård, 2019. Arter på udpegningsgrundlaget for EF-Fuglebeskyttelsesområde F-89 er markeret med fed skrift.

Rastefugle				
Art/Dato	30. apr.	21. maj	19. jun.	4. okt.
Gammel Oremandsgård	84	16	25	6
Brushane			1	
Dobbeltbekkasin				2
Fiskehejre				3
Gråand	13			
Grågås	33			
Knarand	2			
Krikand	16			
Skeand				1
Stor Præstekrave		10		
Stor Skallesluger	12			
Strandskade		2		
Svaleklire			3	
Temmincksryle		3		
Tinksmed		1		
Troldand	8			
Vibe			21	

Naturpleje af strandengene

Strandenge en naturtype, som igennem de seneste 100 år er blevet stærkt reduceret. Det er stadig en vidt udbredt naturtype ved de danske kyster, men den er i dag under ændring og i arealmæssig tilbagegang, bl.a. fordi udnyttelsen til høslet og græsning er ophørt mange steder. Det, at driften er ophørt, har haft den konsekvens, at strandengene er groet til og har udviklet sig til rørsump eller er groet til i andre højt voksende plantesamfund. Levevilkårene for strandengenes dyreliv forringes herved, og det har stor betydning for yngle- og fourageringsmuligheder for mange vandfugle, da de er afhængige af den lave vegetation på strandengene (Asbirk & Pitter, 2005; Jensen, 1988; Thorup, 2003).

Almindelig ryle, brushane og stor kobbersneppe er nogle af de mest truede fuglearter på strandengene ikke kun i Danmark men også i hele EU. De har i EU sprog det, som kaldes en ugunstig bevaringsstatus. Det vurderes, at flere af engfuglene på sigt vil forsvinde, hvis der ikke gøres en helhjertet indsats for at sætte fokus på disse arters leveområder samt ikke mindst at få udarbejdet handleplaner både for arterne og deres leveområder (Asbirk & Pitter, 2005).

Strandengsfuglene har forskellige krav til den landbrugsmæssige udnyttelse. Disse krav er blevet undersøgt for en række karakteristiske vadefugle. Kreaturudsætning før 1. juni og slåning før midt juli har store omkostninger for de mest sårbare engfugle. De ynglende engfugle har forskellig sårbarhed overfor intensivering af landbrugsdriften fx i form af tidligere udsætning af kreaturer eller tidligere høslet. Andelen af reder der går tabt, på grund af kreaturerne nedtrampning under græsning ved forskellige udsætningstidspunkter er vist i Tabel 11 med en tæthed på to ungdskreaturer pr ha. Undersøgelser viser tillige, at omfanget af nedtrampning er proportionalt med tætheden af kreaturer - så fire ungdskreaturer pr ha vil betyde en dobbelt så stor nedtrampningsprocent (Vestergaard, 2000).

Tabel 11. Antal nedtrampede reder i % ift udsætningstidspunkt ved to ungdskreaturer pr ha. (Kilde. Vestergaard, 2000)

Art/udsætningstidspunkt	15. maj	23. maj	1. juni	15. juni
Almindelig Ryle	73%	54%	34%	16%
Brushøne	80%	61%	33%	5%
Rødben	67%	51%	29%	3%
Stor Kobbersneppe	45%	23%	13%	1%
Vibe	27%	16%	8%	2%

Tabel 12 viser antal af ungekuld, der bliver dræbt under slåning. Det er under antagelse af, at ungerne ikke løber væk men trykker sig i græsset under slåningen. Hos de tre arter: Almindelig ryle, brushøne og stor kobbersneppe bliver ungerne inden på engene og søger føde, til de er flyvefærdige. Derfor er slåningstidspunktet meget essentielt. Udover disse arter påvirkes arter som engpiber, gul vipstjert og sanglærke samt svømmeænder også af tidlige slåtidspunkter (Vestergaard, 2000) se Tabel 13.

Tabel 12. Antal dræbte ungekuld ift. slåningstidspunkt (Kilde. Vestergaard, 2000)

Art/slåningstidspunkt	20. maj	10. juni	20. juni	1. juli	15. juli
Almindelig Ryle	100%	95%	58%	32%	16%
Brushøne	100%	100%	92%	51%	<5%
Stor Kobbersneppe	100%	97%	45%	19%	3%

Til sammenligning vurderes det, at 25-50% af alle engfuglereder - der ikke nedtrampes, præderes af måger, krager, rovfugle, rovpattedyr mv., på enge med en tæt engfuglebestand (Vestergaard, 2000).

Ved udarbejdelse af plejeplan er det væsentligt at kende til området historie. Hvilken pleje har der tidligere været på området. Erfaringer viser, at den bedste pleje oftest er en genoptagelse af den oprindelige (Jensen, 1988).

I visse tilfælde kan det være nødvendigt, at fjerne rørsumpe eller andre højt voksende vegetation, før græsning eller høstet kan være muligt. Andre steder vil fjernelse af træer og buskopvækst også være nødvendigt, da disse beplantninger ofte bevirker, at vandfuglene holder sig på stor afstand af disse, da de normalt er tilholdssted for rovfugle, krager og ræve. Vandstandshævning kan tillige genskabe det fugtige miljø, som på nogle strandenge er ved at forsvinde pga. inddigning, grøftning og dræning.

Historisk har man anbefalet to ungture pr ha i Østdanmark (Jensen, 1988). Men græsningstrykket er oftest en del mindre, for at der ikke skal ske en optrampning af vegetationen. Det vurderes, at man skal lave erfaringsudveksling med andre strandengsområder i Østdanmark, som har gode erfaringer med ynglende vandfugle, og så forsøge sig frem med plads til løbende evaluering, for ikke at sætte sig på et enten for højt eller lavt græsningstryk.

Hvor strandengsarealet er stort, kan man lade dyrene græsse på de højeste og tørreste dele i en såkaldt inderfold indtil 20. juni. Herefter kan dyrene lukkes ud i en yderfold, som omfatter de yderste og fugtigste dele af strandengen, hvor de fleste af strandengsfuglene bygger deres reder. Mange vandfugles ynglesucces afhænger af, at ungerne kan komme ud til vandkanten, da det er her de søger føde. Det er derfor vigtigt, at græsningen fortages helt ud til vandkanten (Jensen, 1988).

Hvor der om efteråret raster meget sky fugle som fx. Gæs, bør græsningen ophøre senest i midten af september (Jensen, 1988)

Tabel 13. Omfanget af den nødvendige landbrugsmæssige drift varierer fra art til (Jensen, 1988; Thorup, 2003; Vestergaard, 2000).

Art / krav	Habitatkrav til rede	Habitatkrav til ved udførelse	Resultatet opnås ved
Almindelig Ryle	Kortgræsset eng med godt udsyn med vandfyldte eller fugtige lavninger. 5-15 cm græs.	Fugtige områder med kort vegetation til langt hen i juni. 2-20 cm græs.	Udrænede, ugødskede fugtige enge med struktur, så der forekommer fugtige lavninger. Høslet eller højt græsningstryk nødvendig for at holde vegetationen kort. Tidligst høslet 15. juli.
Brushøne	Kortgræsset eng med godt udsyn og med spredte tuer til redeanbringelse. 10-20 cm græs.	Fugtige områder med forholdsvis kort vegetation hen i juni. 10-20 cm græs.	Udrænede, udgødskede fugtige enge udenfor kraftig saltpåvirkning. Især høenge er velegnede men yngler også på enge med ekstensiv kreaturafgræsning. Højest 1 ungdyr/ha ved tidlig udsætning 28. maj eller 2 ungdyr/ha efter 5. juni. Tidligst høslet 15. juli.
Rødben	Græs - ingen specielle krav til højden. I nærheden af gode fourageringsområder som vadeflader eller vandfyldte fordybninger.	Fugtige kystbræmmer eller vandsystemer, der ikke må have for tæt bredvegetation.	Ekstensiv græsning eller slåning med års mellemrum er tilstrækkeligt til at opretholde en god ynglehabitat. Vandfyldte pander og loer må ikke fjernes. Både gamle og unge fugle er afhængig af kystnære områder til fødesøgning.
Stor Kobbersneppe	Fugtige enge med godt udsyn i april-maj. Hurtigt voksende tuer velegnede til redeplacering. 5-15 cm græs.	Fugtig eng med høj forholdsvis åben vegetation. Rigelig forekomst af insekter i vegetationen - disse mangler ved tidlig slåning. 15-30 cm græs.	Udrænede enge med forholdsvis sent høslet, yngler også på enge med ekstensiv kreaturgræsning. Både gamle og unge fugle er afhængig af kystnære områder til fødesøgning. Nogen gødsning tolereres. Højest 1 ungdyr/ha ved tidlig udsætning 15. maj eller 2 ungdyr/ha efter 25. maj. Tidligst høslet 25. juni.
Vibe	Kort vegetation gennem hele rugetiden.	Ret kort og forholdsvis åben vegetation, gerne fugtige områder med rigelige forekomster af invertebrater.	Kreaturafgræsning, helst uden dræning eller gødsning - særlig velegnet er kombineret slåning og græsning. Høslet alene holder ikke bredzoner og fugtige lavninger tilstrækkeligt åbne.
Strandskade	Lavt højere beliggende areal - tørt.		Højt græsningstryk.
Klyde	Lav bevoksning.		Højt græsningstryk.
Spidsand	Rede i lav bevoksning i enkeltstående tuer.		
Atlingand, gråand, skeand	Lav bevoksning.		Lavt til moderat græsningstryk.
Dobbeltbekkasin og gul vipstjert	Fugtige arealer og åbent vand umiddelbart nær reden.		Ikke afhængigt af særligt græsningstryk.

Øerne

Der blev talt op på fire øer i 2019: Degneholm, Lilleholm, Storeholm og Maderne (Tabel 14 og Tabel 17). Tre af de fire lokaliteter husede ynglekolonier af vandfugle: Degneholm, Lilleholm og Storeholm. Maderne, den største af øerne, husede ingen kolonier af vandfugle. De få vandfugle, der tilsyneladende yngede på Maderne, yngede spredt rundt på øen (Tabel 17).

Metode for kortlægning af ynglefugle på øer

Optællingen foregik ved systematisk eftersøgning af reder på øerne. Hvert enkelt redefund blev knyttet til en GPS position. Denne kortlægning skete i appen BioGis, der er udviklet af SeNatur til hurtig og effektiv kortlægning af fugle. Hvert redefund blev knyttet til art, og antallet af æg samt unger blev noteret.

Tabel 14. Oversigt over optalte ynglefugle på Storeholm, Lilleholm og Degneholm i årene 2016-2019 (Storeholm og Lilleholm. Kilde: 2016-2018 Vordingborg Kommune upubl. 2016, 2017 og 2018. Degneholm. Kilde: Niels Henriksens rapporter over årlige optællinger upubl. 2016, 2017 og 2018).

	Storeholm				Lilleholm				Degneholm			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Ederfugl	2-10 ⁹	7	35	16-41 ⁹	1-6	4	45	2	10-12 ⁹	2-20 ⁹	3-17 ⁹	6-14 ⁹
Gråand	1	0		2	2			1		2	2	1
Grågåse			31	1-152 ¹⁰			6		1	2		1
Havterne									12	21-26 ⁹	18-21 ⁹	2 ¹¹
Knarand										0-1	0-1	0-1
Knopsvane			11	13-20 ⁹	4	8	18	22-28 ⁹	1	12	27	17-20 ⁹
Rovterne								1	0-1	0-1	0-1	1
Rødben	1	0						1	0-1		0-1	
Sildemåge	0	1		2								
Skeand				1						1	1	
Stormmåge				2				2	11	7	9	2
Strandskade	4	1	2	0-1			1		0-1		0-1	
Svartbag									1	1		
Sølvmåge	53	62	32	143-219 ⁹	26	36	14	41-53 ⁹	32-37 ⁹	14	26	13-41 ⁹
Ubestemt mågerede					28-115 ⁹	20- ^{12?}						
Ubestemt rede								1				
Vibe			1						0-1 ⁹			

⁹ Fra-til: Fra, er antal aktive reder. Til, er antal reder i alt både aktive og forladte

¹⁰ Optællingen af grågæs skete efter, at grågæssene havde forladt deres reder. Der blev således kun fundet en rede med unger og 151 tomme reder, - derfor tallet 1-152.

¹¹ Det lave antal havterner skyldes formentlig, at et nordøsten storm ugen optællingen har skyllet rederne væk.

¹² Tomme reder blev ikke optalt dette år.

Historiske oplysninger Lilleholm

Lilleholm har siden starten af 1900-tallet været kendt som en "måge ø". En artikel i Præstø Lokalhistorie (Nielsen, 2013) fortæller, at borgerne i Præstø helt op til omkring 1960 samlede mågeæg hvert eneste år. Mågerne forsvandt i 1961 pludselig fra det ene år til det andet. Det var hovedsageligt hættemåger, der yngede på Lilleholm, og da indsamlingen var på sit højeste omkring 1914, blev der indsamlet omkring 20.000 æg på et år. For at sikre det kommende års høst afsluttedes indsamlingen ca. den 25. maj, så mågerne havde rigelig med tid til at lægge nye æg og få unger på vingerne. Denne beretning tegner et billede af Lilleholm som en ø med en meget stor hættemågekoloni. Disse oplysninger bekræftes af en artikel i DOFT fra 1939, hvor øen beskrives at have en meget stor hættemågekoloni (Hørring, 1939).

Rapporten "Fuglelokaliteter i Storstrøms Amt" (Nielsen, 1997) indeholder en ynglefugletabel, der bl.a. viser, at der på Lilleholm i 1970 yngede 50 par havterne, i 1994 var der nul par. I 1970 yngede nul par sølvmåger mod hele 150 par i 1994. Denne rapport beskriver øen, som ikke afgræsset.

I rapporten "Ynglefugle på øer og holme i Storstrøms Amt 2005" findes en tabel med optællinger i alle årene fra og med 1996 til og med 2005 (Thelander & Malmborg, 2005). Resultaterne af optællingerne i denne tiårs periode viser, at bestanden af sølvmåger har ligget på op til 100 par og at øen i perioden har huset en stigende bestand af ynglende Knopsvaner, der nåede hele 82 par i 2005. En enkelt år, 2002, etablerede en hættemågekoloni sig på Lilleholm, og med den ca. 20 par splitterner. Dette falder sammen med, at kolonien der forsvandt fra Maderne i 2001, hvor de etablerede sig på Storeholm og blot yngede med fem par i 2002. I perioden 1996-2005 yngler der en del ænder og blichøns på Lilleholm: 20-30 par ederfugle i 2005 og 10-14 par blichøns i 2001. Denne rapport påpeger, at der i 2003 og 2004 var en meget ringe ynglesucces på Lilleholm.

Historiske oplysninger Storeholm

I en artikel fra DOFT fra 1939 beskrives Storeholm som en ø, der er har en kort tæt græsbund på midten af øen og mere sivagtige græsarter i udkanten. Fuglelivet på Storeholm var dengang præget af mange ynglende vadefugle, ænder og ternere. Blandt andet 20 par røddeb, 10-12 par brushøns, enkelte par viber, ryler, klyder og strandskader, 35-40 par ænder fordelt på 5-6 arter og 20-25 par blichøns og rørhøns, 30 par havterne samt omkring 100 par hættemåger i en nyetableret koloni (Hørring, 1939).

I en artikel i Præstø Lokalhistorie (Nielsen, 2013) beskrives det, at der omkring 1950-1960 ikke yngede måger på Storeholm. Storeholm blev dengang hver sommer afgræsset af kvier og heste, som svømmede derud hvert forår. I sensommeren blev der slået hø på Storeholm. Denne beretning syntes at tegne et billede af Storeholm, som en ø der blev hårdt afgræsset og anvendt til høslæt.

I rapporten "Fuglelokaliteter i Storstrøms Amt" (Nielsen, 1997), er der en tabel med ynglefugleoptællinger fra 1970, 1980, 1994 og 1995. Disse optællinger viser i modsætning til beretningerne i artiklen fra Præstø Lokalhistorie, at der yngler mange måger på Storeholm. I 1970 yngede der hele 3.000 par hættemåger på Storeholm. Denne hættemågekoloni var i 1995 faldet till 350 par, men så husede øen også 170 par splitteterner og fem par fjordterne. Rapporten fra 1997 beskriver øen som ikke afgræsset (halvdelen af øen var dækket af tagrør, og den anden halvdel var dækket af ret højt græs).

I rapporten "Ynglefugle på øer og holme i Storstrøms Amt 2005" findes en tabel med optællinger i alle årene fra og med 1996 til og med 2005 (Thelander & Malmborg, 2005). Resultaterne af optællingerne i denne tiårs periode viser, at der yngler mange måger på Storeholm. I år med hættemågekoloni yngler der også splitterner. I 2001 hvor der både var ekstraordinært mange ynglende sølvmåger og hættemåger

yngelede hele 40-60 par splitterner. Dette falder sammen med, at det var i 2001 at splitterterne forsvandt fra Maderne hvor der i årene 1998-2000 havde ynglet mellem 45 og 80 par. Denne rapport påpeger, at der i 2003 til 2005 var en meget ringe ynglesucces på Storeholm.

Historiske oplysninger Degneholm

I en artikel i DOFT fra 1939 beskrives øens, som en ø bevokset af højt og kraftigt græs. Ynglefuglene dengang bestod af 10-15 par toppet skallesluger, gravand, undertiden en enkelt svømmeand, rødben og havterner (Hørring, 1939).

I rapporten "Fuglelokaliteter i Storstrøms Amt" (Nielsen, 1997) ses en ynglefugletabel fra 1980, der viser, at der dengang ynglede tre par knopsvaner, to par grågæs, to par gråænder og 30 par havterner.

I rapporten "Ynglefugle på øer og holme i Storstrøms Amt 2005" findes en tabel med optællinger i alle årene fra og med 1999 til og med 2005 (Thelander & Malmborg, 2005). Disse tællinger skiller sig for enkelte arter væsentligt ud fra tællingerne både før og efter denne periode: Ederfugl 20-30 i 2003 og 90-100 i 2000. Knopsvane 64 i 2005 og 108 i 2001. Sølvmåge alle årene mellem 100 og 200. Havterne er ikke fundet på Degneholm i denne periode.

I 2008 begyndte Niels J. Henriksen at optælle ynglefuglene på Degneholm. Tællingerne fra 2008 og 2009 stemmer godt overens med resultaterne af optællingerne i perioden 2016-19 (Tabel 14). I Niels J. Henriksens "Beskrivelse og optælling af fugle, maj 2009", beskrives det, at der dette år blev udsat 10 geder på Degneholm, og at tilstedeværelsen af disse geder ikke var til gavn for fuglene. Ederfuglene blev fortrængt til andre dele af øen og gederne konkurrerede med nogle af øens fugle om de friske skud. I den tilsvarende beskrivelse og optælling af fugle, maj 2008 skriver Niels J. Henriksen, at øen ikke har været afgræsset de sidste ca. 30 år (svarende til omkring 1978).

Historiske oplysninger Maderne

I en artikel i DOFT fra 1939 beskrives Maderne således: "Maderne består af en høj sandet, men dog græsbevokset del og et ret lavt engareal. Da øen benyttes til græsning, er fuglelivet noget anderledes end på Storeholm. Af ænder findes der kun enkelte par gråænder og toppet skalleslugere, der yngler under de på øen værende Tjørnebuske. Brushanen findes heller ikke her som ynglefugl, men til gengæld findes der mange strandskader, viber, præstekraver, rylere og en del klydere samt dværgterne". Ud fra denne beskrivelse af Maderne, synes naturen på Maderne ikke at have forandret sig meget i de 80 år, der er gået siden, bortset fra at der nu ligger et sommerhus omgivet af høje træer og krat.

Rapporten "Fuglelokaliteter i Storstrøms Amt" (Nielsen, 1997) indeholder en tabel med ynglefugleoptællinger i 1970, 1980, 1994 og 1995. Resultaterne af disse tællinger er bemærkelsesværdig anderledes end resultatet af optællingen i 2019. I tællingerne i 1970 og 1980 ynglede der en del hættemåger, stormmåger og tre arter ternere, ligesom der var en pæn bestand af vadefugle (almindelig ryle, rødben, klyde, strandskade, stor præstekrave og viber). Ved tællingerne i 1994 var hættemågerne forsvundet, ligeså var den almindelige ryle. Rapporten beskriver øen, som "Ubeboet ø med kreaturafgræssede strandenge og krat (især tjørn)" og med en rekreativ udnyttelse, der beskrives som "intensiv jagt, færdsel".

I rapporten "Ynglefugle på øer og holme i Storstrøms Amt 2005" findes en tabel med optællinger i alle årene fra og med 1996 til og med 2005 (Thelander & Malmborg, 2005). Tabellen viser, at der i denne ti-års

periode har været et stort antal ynglende måger, terner, andefugle og vadefugle på Maderne. Tabellen viser også, at der fra hættemågebestanden faldt drastisk i 2001 og at splitterne samtidig forsvandt fra øen. For de øvrige arter har bestandene i denne periode været rimelig stabile.

Figur 28. Gravand

Igangværende plejetiltag for Lilleholm og Storeholm

Vordingborg Kommune har siden 2014 plejet først Lilleholm og senere Storeholm med sommerafgræsning med får, vinterafbrændinger og maskinelle slån timer af tagrør. Formålet med naturplejen er, at få tidligere tiders ynglebestande af strandensfugle herunder især terner tilbage på holmene. Hav- fjord- split- og dværgterne er på Natura 2000-udpegningsgrundlaget og har tidligere ynglet på holmene. Målet med plejen er at tilgodese disse arter ved at skabe kort og tuet vegetation. Plejen er ligeledes med til at sikre gunstig bevaringsstatus for naturtypen strandeng, som holmene er kortlagt som. Græsningen er ligeledes med til at holde arealerne åbne, således at rovfugle lettere kan prædere på de rottebestande, der findes på begge holme. Rotterne er en trussel mod de jordrugende fugle.

06 Lilleholm

En lille ø i Præstø Fjord på ca. 3,8 hektar. Øen består primært af lav græsbevoksning. Sølvmågerne yngler imellem tuerne eller i kanten mellem strand og græs. Den sidste del af øen består af kraftigt nedgræsset rørskov og rørsump. Her yngler knopsvaner og enkelte ederfugle.

Figur 29. Det græsklædte område på Lilleholm der huser en koloni af sølvmåger i 2019. Sølvmågerens reder ligger dels inde imellem græstuerne og på kanten mellem strandbred og græs.

Figur 30. En sølvmågerede med en nyudklækket unge og to æg. Rederne er foret med tørt ålegræs.

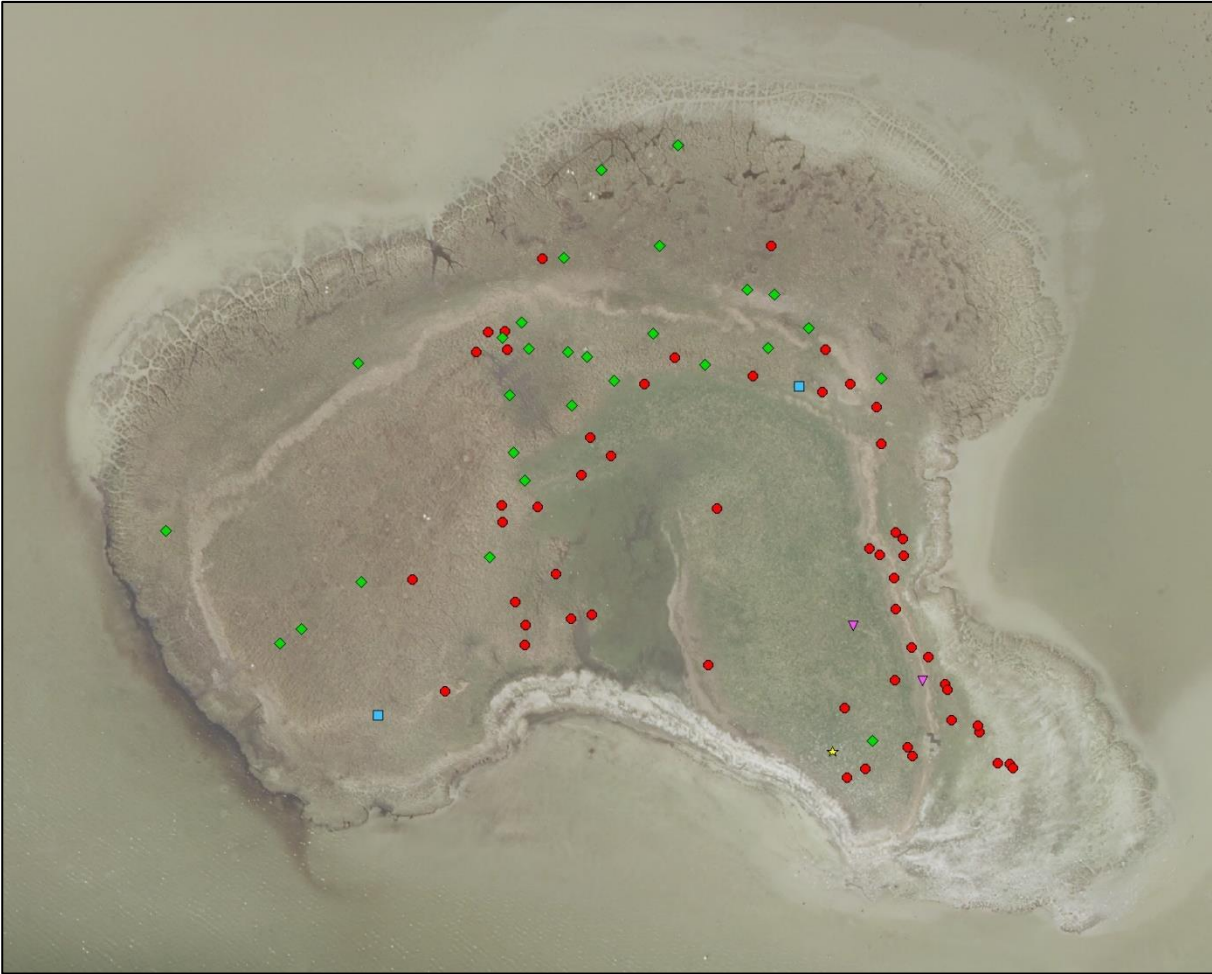
Ynglende fugle

Lilleholm husede i 2019 mellem 72 og 90 par ynglende vandfugle fordelt på 8-9 arter (Tabel 15). Sølvmåge og knopsvane er de dominerende arter, og de udgør samlet op mod 90% af Lilleholms ynglefugle. Et par ynglende rovterner var eneste ynglende terneart i 2019. I 2019 ynglede blot to par ederfugle – dette skyldes nok rørskovens ringe tilstand. Tal for 2016-2019 (Tabel 14) viser dog, at bestanden er faldet drastisk i forhold til 2018, hvor der blev optalt 45 par. Dog ligger de to par ikke langt fra 2016 (1-6 par) og 2017 (4 par).

Tabel 15. Oversigt over ynglefugle på Lilleholm 2019. Fund af tomme reder er angivet som mulige ynglefund.

Område	Art	Æg/unger pr. rede	Antal par i alt
Lilleholm	Ederfugl	2	1
		3	1
	Ederfugl Total		2
	Gråand	13 [?]	1
	Gråand Total		1
	Knopsvane	0	6
		1	1
		2	1
		3	4
		4	3
		5	5
		6	6
		7	1
		11	1
	Knopsvane Total		22-28
	Rovterne	2	1
	Rovterne Total		1
	Rødben	13 [?]	1
	Rødben Total		0-1
	Stormmåge	3	2
	Stormmåge Total		2
	Sølvmåge	0	12
		1	8
		2	12
		3	21
	Sølvmåge Total		41-53
	Toppet Skallesluger	0	1
	Toppet Skallesluger Total		0-1
	ubestemt rede	1	1
	ubestemt rede Total		1
Lilleholm antal ynglepar i alt			72-90

¹³ Rede ikke fundet.

Figur 31. Denne figur viser placeringer af fuglereder på Lilleholm i 2019 for følgende arter: sølvmåge (rød prik), stormmåge (lilla trekant), ederfugl (blå firkant), knopsvane (grøn firkant) og rovtterne (gul stjerne).

Prædation

Der var ikke tegn på, at der var rotter på øen. Det vurderes, at den primære prædation kommer fra andre fuglearter: havørn, rørhøg og større måger (sildemåge, svartbag og sølvmåge). Især havørn, der sås jage på både Lilleholm og Storeholm ved flere lejligheder, udgør en risiko for især ederfugle. Der blev på Storeholm fundet adskillige kadaver af ederfuglehunner, hvor kun hoved og vinger sad tilbage på de afpillede knogler. Denne prædation kan man næppe komme helt til livs, men den kan mindskes ved at sikre, at der ikke er egnede siddepladser i form af bl.a. pæle, og at vegetationen ikke er græsset for hårdt ned. Ederfuglene er eksempelvis godt beskyttet i rørskovbælterne.

Forvaltningsmæssige anbefalinger

Som udgangspunkt bør der foretages en konkret individuel vurdering af, hvilke arter man ønsker at tilgodese på Lilleholm. Baseret på dette bør der udarbejdes en plejeplan, der løbende tilpasses over tid baseret på de erfaringer man opnår. På kortet i Figur 31 ses placeringerne af reder. Her ser man tydeligt, at der kun er lille overlap mellem mågerehederne og ederfugle samt knopsvaner. Således er den østlige del af

øen, der primært består af græstuer, velegnet til at huse måger, og den vestlige del af øen, der primært består af tagrør og rørsump, er mest velegnet til at huse ederfugle og knopsvaner og måske også grågæs. Tilstanden for rørskovsarealet er dog ringe (Figur 32). Rørskoven har været udsat for afgræsning, hvilket bevirker, at den ikke er særlig godt egnet til at byde ederfugle og grågæs tilstrækkelig beskyttelse for prædation fra eksempelvis havørn. Figur 31 viser, at de områder der tidligere var dækket af tagrør på trods af afgræsning, ikke har resulteret i, at måger, terner og vadefugle har indfundet sig på disse arealer. For mågernes vedkommen er det vigtigt, at der ikke afgræsses for hårdt, og at afgræsningen ikke startes for tidligt. Det anbefales, at man i 2020 ikke påbegynder græsning af øen før 1. juli. For ænder, gæs og svaners vedkommende er det vigtigt, at man ikke fjerner rørskoven, da den er væsentlig for opretholdelse af bestandene af især ederfugl og grågås.

Figur 32. Fotoet viser den del af Lilleholm, hvor rørskoven i 2019 er græsset ned til at stå med 50 cm lange grønne skud. Kun meget få fugle yngede i dette område.

Figur 33. Knopsvanerede på Lilleholm. Foto: Carsten Horup

Figur 34. Stormmågerede med æg på Lilleholm. Foto: Carsten Horup

07 Storeholm

Større ø i Præstø Fjord på ca. 17,5 hektar. Øen er naturmæssigt delt op i to dele: Et afgræsset område med tuer af græs samt et område med rørskovsbevoksning og rørsump. Begge naturtyper er væsentlige for fuglelivet. Mågerne yngler imellem græstuerne, og knopsvaner, grågæs samt ederfugle yngler i rørskoven. Oversigt over ynglefuglearter ses i Tabel 16. Der yngler kun meget få vadefugle og slet ingen terner på Storeholm. Det kan undre, at vadefuglene ikke har taget øen til sig efter at Vordingborg Kommune har foretaget naturgenopretning på øen og har fået dyr ud at græsse. Et bud på årsagen til dette, kan være, at dyrene ikke i tilstrækkeligt omfang græsser på de vådeste dele af øen. Eksempelvis omkring panderne på den nordvestlige del af Storeholm. Terner er der ingen af på Storeholm. Årsagen til dette kan være, at de ikke kan finde tilstrækkeligt egnede steder til yngel. Bedst egnede område vurderes at være den sydøstlige spids af øen, hvor man muligvis ville kunne hjælpe ternerne på ved at etablere et mindre areal med sand i forlængelse af sandstranden.

Figur 35. Foto ud over Storeholm i 2019 hvor man i forgrunden ser rørsump, og i baggrunden ser områderne med græs og ynglende sølvmåger.

Figur 36. Ederfuglerede.

Ynglende fugle

Storeholm husede i 2019 op til 440 par ynglende vandfugle (Tabel 16) fordelt på ni arter. Grågæs, knopsvaner og ederfugle var knyttet til rørskovsbælterne og de øvrige arter til områder med græstuer.

Tabel 16. Oversigt over ynglefugle på Storeholm 2019. Fund af tomme reder er angivet som mulige ynglefund.

Område	Art	Æg/unger pr. rede	Antal par i alt	
Storeholm	Ederfugl	0	25	
		1	2	
		2	3	
		3	4	
		4	3	
		5	1	
		hun på rede	3	
	¹⁴ Ederfugl Total			16-41
	Gråand	hun på rede	2	
	Gråand Total			2
	Grågås	0	151	
		4	1	
	¹⁴ Grågås Total			1-152
	Knopsvane	0	7	
		2	4	
		3	3	
		4	2	
		5	2	
		6	2	
	Knopsvane Total			13-20
	Sildemåge	2	1	
		3	1	
	Sildemåge Total			2
	Skeand	11	1	
	Skeand Total			1
	Stormmåge	3	2	
	Stormmåge Total			2
	Strandskade	? ¹⁵	0-1	
	Strandskade Total			1
	Sølvmåge	0	76	
		1	44	
		2	50	
		3	49	
Sølvmåge Total			143-219	
Storeholm antal ynglepar i alt			Op til 440 par	

¹⁴ Optællingen af ynglefugle foregik så sent på foråret, at mange ederfugle allerede havde forladt deres reder. Derfor det store antal tomme reder. Det vurderes dog, at alle registrerede reder har været benyttet i 2019.

¹⁵ Rede ikke fundet.

Figur 37. Denne figur viser placeringer af fuglereder på Storeholm i 2019 for følgende arter: sølvmåge (rød prik), sildemåge (sort firkant), stormmåge (lilla trekant), ederfugl (Blå firkant), knopsvane (grøn firkant) og grågås (gul trekant). Det skraverede område har en vegetation, der kan betegnes som værende for lav til rørskovsynglende arter og for høj til måger samt vadefugle.

Prædation

Der var tegn på rotter på øens nordøstlige kyst i bæltet af græstuer. Det vil være meget gavnligt, hvis man kan komme øens rottebestand til livs eller holde den på et minimum. Dette til trods vurderes den primære prædation, at komme fra andre fuglearter: havørn, rørhøg og større måger (svartbag, sølvmåge og sildemåge). Især havørn, der sås jage på både Lilleholm og Storeholm ved flere lejligheder, udgør en risiko for især ederfugle. Der blev på Storeholm fundet adskillige kadaver af ederfuglehunner, hvor kun hoved og vinger sad tilbage på de afpillede knogler. Denne prædation kan man næppe komme til livs, men den kan mindskes ved, at sikre, at der ikke er egnede siddepladser i form af bl.a. pæle og at vegetationen ikke er græsset for hårdt ned. Ederfuglene er eksempelvis godt beskyttet i rørskovbælterne. Der var ingen tegn på, at der er ræv på Storeholm.

Forvaltningsmæssige anbefalinger

Som udgangspunkt bør der foretages en konkret individuel vurdering af, hvilke arter man ønsker at tilgodese på Storeholm. Baseret på dette bør der udarbejdes en plejeplan, der løbende tilpasses over tid baseret på de erfaringer man løbende opnår. På kortet i Figur 37 ser man tydeligt, at der kun er lille overlap mellem mågerederne og andefuglereder. Dette afspejler forskelligheden i valg af foretrukne redeplaceringer. Mågerne foretrækker at yngle imellem græstuer, langs kanten af områder med græstuer eller langs kanten af rørskov, ofte hvor gammelt ålegræs ligger som små volde. Ederfuglene og grågåssene foretrækker at placere deres reder i de tørre dele af rørskoven, hvor de er i sikkerhed for havørnene. Knopsvanerne foretrækker at placere deres reder i forbindelse med tagrør, som de anvender til at bygge deres reder med og samtidig nær vandet, så de ikke skal vade så lang for at komme ud at fouragere. Der er også områder af øen, der ikke huser ynglefugle. Det er der to årsager til. Enten er vegetationen for lav eller for høj, til at mågerne kan finde sig til rette, eller også er der en for lav vegetation af græs og tagrør til, at grågåsser og ederfugle finder sig til rette (Figur 37).

Figur 38. Græsningen med får på Storeholm startede i 2019 den 4. juni.

For mågernes vedkommen er det vigtigt, at der ikke afgræsses for hårdt, og at afgræsningen ikke startes for tidligt. Det anbefales, at man i 2020 ikke påbegynder græsning af øen før 1. juli. Efterfølgende år bør beslutningen om afgræsning komme an på en vurdering af de aktuelle forhold. Det bør endog overvejes helt at springe græsning over et eller flere år, og se om det har en positiv effekt. For ænder, gæs og svaners vedkommende, er det vigtigt, at man ikke fjerner rørskoven, da den er væsentlig for opretholdelse af bestandene af især ederfugl og grågås.

Figur 39. Skeanderede med 11 æg på Storeholm. Reden var skjult i højt græs. Foto: Carsten Horup

08 Maderne

Maderne er den største ø i Præstø Fjord. Den ligger langs udløbet af Præstø Fjord og er på ca. 44 hektar. Øen ligger meget nær land og er formentlig landfast ved ekstremt lavvande. Dette bekræftes af, at vi under vores besøg fandt spor efter grævling. Oversigt over ynglefugle ses i Tabel 17.

Figur 40. Spredte egetræer på tørt kreaturafgræsset overdrev præger de højest beliggende dele af Maderne i 2019.

Figur 41. Blomstrende engelskræs på Madernes tørre overdrev, der dominerer store dele af øen i 2019.

Ynglende fugle

Maderne, den største af øerne i Præstø Fjord, har kun en meget ringe bestand af strandensfugle (Tabel 17). Således blev der i 2019 blot konstateret sandsynlig eller sikker yngel af (antal par i parentes) : gravand (1), rødben (1-2), stor præstekrave (1), stormmåge (2), strandskade (4) og vibe (2) (Tabel 17). Disse tal ligger langt fra tidligere tiders antal angivet i rapporten "Fuglelokaliteter i Storstrøms Amt" hvori der er en tabel med antal ynglepar for årene 1970, 1980, 1994 og 1995 (Nielsen, 1997). Da Maderne synes at være tilstrækkeligt afgræsset, er prædation den mest sandsynlige årsag til den meget ringe ynglefuglebestand.

Tabel 17. Samtlige fugleobservationer af potentielle ynglende vandfugle samt udvalgte rastende fuglearter på Maderne i 2019.

Primær adfærd	Art	Antal	Adfærd
Ynglefugle	Ederfugl	11	4 hunner med 1 alt 7 unger på vandet, kommer efter al sandsynlighed fra Storeholm
	Grågåås	1	Adult med 3 unger på vandet kommer efter al sandsynlighed fra Storeholm
	Grågåås	1	Adult med 4 unger på vandet kommer efter al sandsynlighed fra Storeholm
	Grågåås	1	Adult med 3 unger på vandet kommer efter al sandsynlighed fra Storeholm
	Grågåås	1	Adult med 2 unger på vandet kommer efter al sandsynlighed fra Storeholm
	Grågåås	1	Adult med 7 unger på vandet kommer efter al sandsynlighed fra Storeholm
	Gravand	1	Redehul
	Rødben	3	Tre fugle sammen, deraf en syngende
	Stor Præstekrave	1	par rede ikke fundet
	Stor Skallesluger	1	hun med 2 små unger, kan både komme fra maderne eller Jungshoved
	Stormmåge	1	rede u æg
	Stormmåge	1	par rede ikke fundet
	Storspove	1	enkelt fugl ingen yngleadfærd registreret
	Strandskade	1	Rugende
	Strandskade	1	Rugende
	Strandskade	1	Rugende
	Strandskade	1	Rugende
	Toppet Skallesluger	1	på vandet uden foran øen kan være ynglefugl
	Vibe	1	Varslende
	Vibe	1	Varslende
Rastefugle	Bramgåås	750	Rastende på engene
	Hvepsevåge	1	Fouragerende på engen gående
	Temmincksryle	1	Rastende i en af øens få pander

Prædation

Der blev fundet tegn på aktivitet af rotter på øens vestligste spids. Under besøget blev der fundet enkelte spor fra grævling ligeledes ved øens vestlige spids. Selvom der ikke blev fundet spor efter ræv på øen, vurderes det sandsynligt, at den kan komme ud på øen. Den lille skov på den østlige del af øen kan i teorien huse en rævegrav – hvilket anses som sandsynligt. En sådan blev ikke eftersøgt ved vores besøg i maj 2019. Hvis der er ræv på Maderne, så er dette en sandsynligvis årsagen til at de fleste ynglefugle er forsvundet. Opsætning af vildkameraer vil hurtigt kunne afsløre om der er ræv og grævling på maderne.

Ligesom tilfældet er med de andre øer, så udgør andre fuglearter nok også en trussel for de ynglende fugle. Blandt fuglene vurderes arter som: Havørn, rørhøg, sølvmåge, svartbag, krager og ravne at udgøre en trussel.

Forvaltningsmæssige anbefalinger

Som udgangspunkt bør der foretages en konkret individuel vurdering af, hvilke arter man ønsker at tilgodese på Maderne. Baseret på dette bør der udarbejdes en plejeplan, der løbende tilpasses over tid baseret på de erfaringer man opnår. Med udgangspunkt i de historiske data om øens fugleliv helt op til 1995 (Nielsen, 1997), må man konkludere, at der er sket en næsten 100% nedgang i antallet af ynglende måger og terner samt en voldsom reduktion i antallet af ynglende vadefugle. Øen har i alle årene været afgræsset af køer, og når man læser om øens tilstand i rapporten: "Fuglelokaliteter i Storstrøms Amt" (Nielsen, 1997) kan man ikke derudaf læse, at tilstanden har ændret sig. Det er dermed svært at komme med konkrete anbefalinger til ændringer af forvaltningen af øen.

09 Degneholm

Lille ø på 2,5 hektar beliggende i farvandet mellem Jungshoved og Nyord. Dele af øen var tidligere bevokset med tagrør, men tagrør er nu væk, og arealerne ligger nu golde hen. Den beskyttelse, tagrørene dels gav fuglearter som grågås, knopsvane og ikke mindst edderfugl, er væk. Oversigt over ynglefugle ses i Tabel 18.

Figur 42. En af de mange knopsvanereder på Degneholm, 2019. Alle placeret mellem græstuerne.

Figur 43. Rovternen er en ny-indvandret ynglefugl i Danmark. Degneholm huser et par i 2019. Rovternen på billedet var i par med en anden, og det indsatte billede er dens rede med æg.

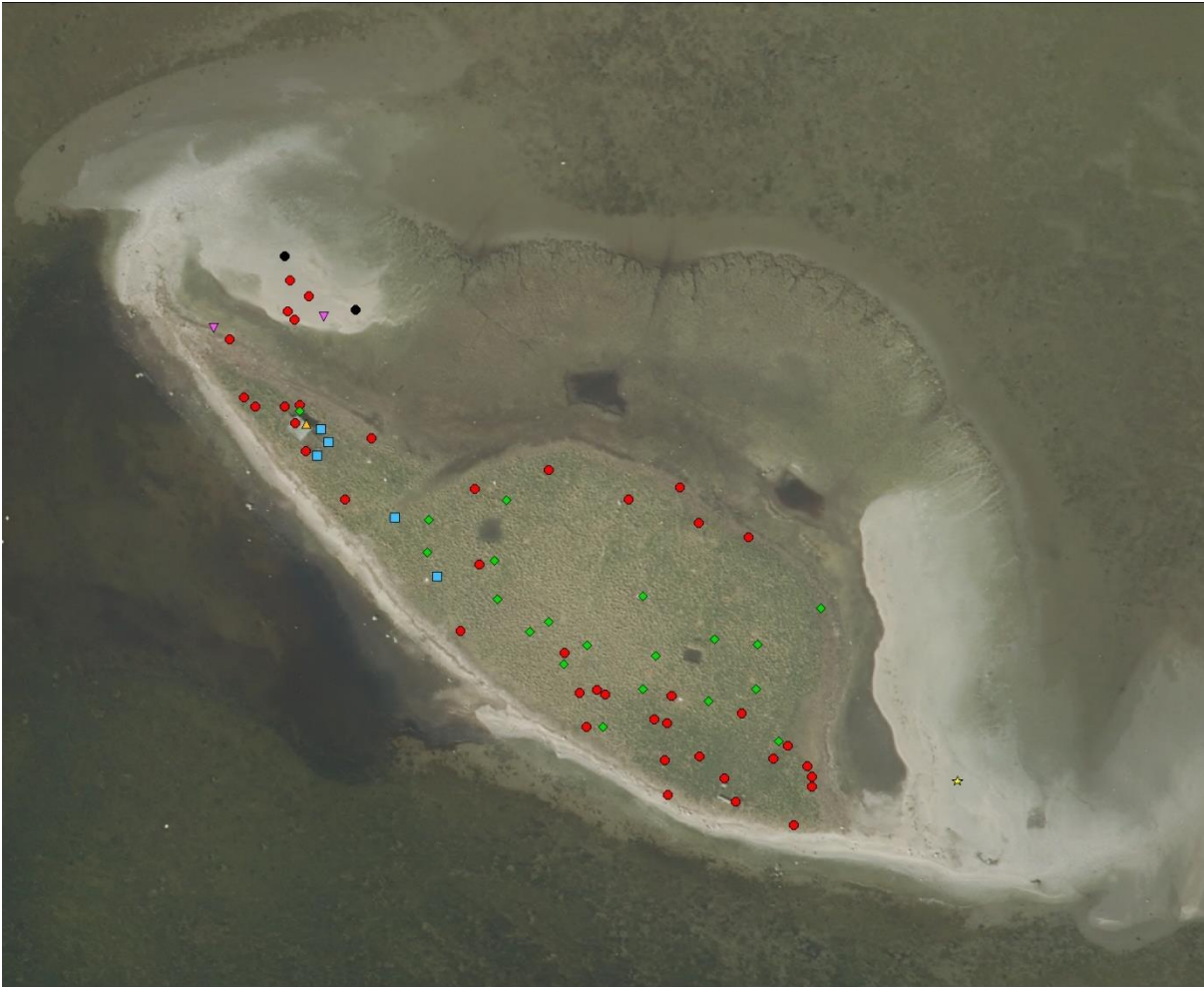
Ynglende fugle

Optællingerne i 2019 afslørede en væsentlig tilbagegang af især havterne og stormmåge i forhold til perioden 2016-2018 (Tabel 14). En mulig årsag til denne tilbagegang er sandsynligvis, at en nordøsten storm mindre end en uge før vores optælling formentlig har oversvømmet de lavtliggende områder, hvor havternernes og stormmågernes reder var placeret (det nordøstlige hjørne af øen - Figur 44). Disse tal vurderes derfor ikke nødvendigvis at være repræsentative i forhold til øens faktiske bestand.

Tabel 18. Oversigt over ynglefugle på Degneholm 2019. Fund af tomme reder er angivet som mulige ynglefund.

Område	Art	Æg/unger pr. rede	Antal par i alt
Degneholm	Ederfugl	0	8
		1	1
		2	3
		hun på rede	2
	Ederfugl Total		6-14
	Gråand	1	1
	Gråand Total		1
	Grågås	5	1
	Grågås Total		1
	Havterne	1	1
		3	1
	Havterne Total		2
	Knarand	¹⁶ par	1
	Knarand Total		0-1
	Knopsvane	0	3
		1	3
		2	4
		3	2
		4	3
		5	1
		6	2
		hun på rede	2
	Knopsvane Total		17-20
	Rovterne	2	1
	Rovterne Total		1
	Stormmåge	1	2
	Stormmåge Total		2
	Sølvmåge	0	28
		1	6
		2	5
		3	2
	Sølvmåge Total		13-41
	Degneholm antal ynglepar i alt		

¹⁶ Rede ikke fundet.

Figur 44. Denne figur viser placeringer af fuglereder på Degneholm i 2019 for følgende arter: sølvmåge (rød prik), stormmåge (lilla trekant), havterne (sort prik), rovtterne (gul stjerne), ederfugl (Blå firkant), knopsvane (grøn firkant) og grågås (gul trekant).

Prædation

Det synes ikke at være rotter på Degneholm. Det vurderes, at den primære prædation kommer fra andre fuglearter: Havørn og større måger (svartbag, sølvmåge og sildemåge). Især havørn, der har en god bestand i de kystnære områder omkring Degneholm, er en trussel mod de ederfugle, der i den lave bevoksning ikke kan finde tilstrækkeligt skjul for deres reder.

Forvaltningsmæssige anbefalinger

Det anbefales først og fremmest, at man ikke igen forsøger at udføre naturpleje ved at udsætte geder. Som udgangspunkt bør der foretages en konkret individuel vurdering af, hvilke arter man ønsker at tilgodese på Degneholm. Baseret på dette bør der udarbejdes en plejeplan, der løbende tilpasses over tid baseret på de erfaringer man opnår. I denne plejeplan bør der eksempelvis være en plan for, at man arbejder for at få genetableret rørskovsbæltet. Dels for at give de ynglende ederfugle bedre vilkår og dels for at genskabe den naturlige kystsikring som tagrør udgør for at beskytte øen mod erosion. Figur 45 viser områder af øen, der tidligere var dækket af tagrør.

Figur 45. Område hvor der tidligere var et beskyttende bælte af rørskov på Degneholm i 2019. Denne opsætning af pæle og snore er opsat for at forhindre grågæs i at græsse. Dette er et forsøg på, at få genetableret den bevoksning, som gederne fjernet.

Naturpleje af småøer og holme

De fleste måger og terner samt visse andefugle har et behov for at yngle på småøer og holme - ofte i kolonier. Tilpasningen, til at yngle på øer for jordrugende fugle skal sikkert først og fremmest, betragtes som en beskyttelse mod rovdynens prædation. De fleste småøer og holme bliver ikke udnyttet landbrugsmæssigt, og enkelte er i overvejende grad kratbevokset (Ferdinand, 1980).

Småøer og holmes strukturer er meget forskellige. I denne del af landet er de oftest barriereøer, som er opstået som sandrevler. Successivt bliver sandrevlerne højere og bredere. Oftest har de strandengsarealer og vader (Ferdinand, 1980).

Mange småøer og holme er uden behov for landskabspleje. Dette kan bl.a. være, fordi tilstedeværelsen af fuglekoncentrationer slider vegetationen ned, eller fordi vinterens is eller højvande påvirker vegetationen (Jørgensen, 2000).

Trusler

- Manglende afgræsning, høslet og rydning af krat
- For tidlig udbinding og høslet
- Oversvømmelser - høje vandstande
- Forstyrrelser
- Prædation

På de småøer og holme, som kræver pleje, vil følgende initiativer, skulle overvejes:

Landskabspleje

Afgræsning bør så vidt muligt tilrettelægges, så den tilgodeser de fuglearter, som man gerne vil have på øerne. Her vil et relativt sent udbindingstidspunkt være at foretrække, da dyrenes redetramp har en stor effekt. Dernæst vil græsningstrykket også have en effekt baseret på hvilke arter, man ønsker. Afgræsning helt ud i vandet vil tilgodese flere arter, da både voksne og unger for flere arter har brug for at fouragere i vandkanten. Høslet på et sent tidspunkt vil tillige kunne favorisere mange arter (Jørgensen, 2000).

Egnede ynglesteder vil kunne genskabes ved at genetablere græsning af småøer og holme. Det anbefales udbinding efter 1. juli. Tilbagevendende slåning vil kunne forbedre ternernes ynglemuligheder (Bregnballe & Jørgensen, 2013).

Fjernelse af buske og træer vil frigive plads til store vidder, som er attraktiv for de kolonirugende fugle (Bregnballe & Jørgensen, 2013). Det skyldes bl.a., at bevoksningen kan være tilholdssted for krage, ræv og andre prædatorer (Jensen, 1988).

Fjordterner foretrækker bl.a. at yngle på stenrev. Forbedrede ynglebetingelser kan opnås ved at hæve stenrevene, så de er mindre følsomme ved høj vandstand (Bregnballe & Jørgensen, 2013).

Der er gode erfaringer med at etablere yngleplatforme ("tern rafts"), som kan skabe attraktive ynglelokaliteter som supplement til naturlige ynglesteder (Bregnballe & Jørgensen, 2013).

Færdsel

Kolonirugende fugle anvender stort set udelukkende ubeboede småøer og holme som yngleplads. Det drejer sig om ederfugle, knopsvaner, måger, terner og skarv. Menneskers landgang på disse øer og holme kan få fatale konsekvenser, idet æg og unger vil blive forladt i forbindelse med forstyrrelsen (Jørgensen, 2000). Adgangsforbud bør derfor overvejes som et redskab til at beskytte de ynglende vandfugle.

Bekæmpelse af prædatorer

Det vurderes, at de kolonirugende fugle opsøger småøer og holme for bl.a. at undgå de firbenede prædatorer. De mest almindelige prædatorer er: Hermelin, husmår, ilder, mink, rotter og ræv. Det er alle rovdyr, der kan leve af jordrugende fugle, idet de både kan tage voksne fugle og æg samt unger (Ferdinand, 1980). Tilstedeværelsen af fx ræv og rotter vil få hovedparten af ynglefuglene til at forsvinde. Prædation fra andre dyr som fx krager, vurderes ikke at være en lige så stor trussel, da de fleste vadefugle med deres forsvarsadfærd er i stand til at afvise de flyvende prædatorer (Jørgensen, 2000). Det er derfor vigtigt at fjerne potentielle udkiksposter som træer og buske, ligesom bekæmpelse af rotter og ræv bør igangsættes.

Ynglekrav for udvalgte kolonirugende fuglearter:

Dværgterne

Yngler på vegetationsløse arealer tæt ved havet. Kolonierne anlægges hyppigere på fastlandet end på småøer og holme (Jørgensen, 1989; Grell, 1998). Den yngler oftest på sandstrande, som desværre er sårbare overfor højvande og hårdt vejr. Når ungerne er klækket, leder forældrene ungerne til mere beskyttede steder med kort græs (Meltofte & Fjeldså, 1989; Meltofte & Fjeldså, 2002).

Ederfugl

Som yngleplads anvender ederfuglen primært græsklædte småøer og holme evt. halvøer (Jørgensen, 1989). De ses oftest yngle sammen med sølvmåger, da de søger beskyttelse i deres kolonier (Meltofte & Fjeldså, 1989).

Fjordterne

Yngler ved kysterne og ved søer inde i landet. De er kolonirugende. De fleste små og mellemstore kolonier er placeret på småøer og holme. De etablerer deres kolonier ofte i forbindelse med andre kolonirugende fugle som fx havterne og hættemåge (Bregnballe & Jørgensen, 2013; Grell, 1998). Fjordternen yngler i kolonier i lavt græs eller på vegetationsfattige sandrevler og skær. Ift havternen kan fjordternen bedre yngle på steder med nogen bevoksning, da den har længere ben end havternen s (Meltofte & Fjeldså, 1989; Meltofte & Fjeldså, 2002). Ligesom hos havternen veksler antallet af ynglepar i en koloni fra år til år, da fuglene jævnligt flytter rundt mellem forskellige kolonier. Arten vil derfor kunne dukke op og yngle på en lokalitet, der har været forladt i nogle år (Jørgensen, 1989).

Havterne

Yngler i kolonier primært på småøer og holme. Kolonierne anlægges på arealer med sparsom vegetation eller evt. på arealer med kort græs. Den foretrækker tit at ligge reden direkte på den åbne sandstrand s (Meltofte & Fjeldså, 1989; Meltofte & Fjeldså, 2002). Ligesom hos fjordternen, veksler antallet af ynglepar i en koloni fra år til år, da fuglene jævnligt flytter rundt mellem forskellige kolonier. Arten vil derfor kunne dukke op og yngle på en lokalitet, der har været forladt i nogle år (Jørgensen, 1989).

Hættemåge

Hættemågen yngler især på småøer og holme men også ved søer og moser inden i landet. På strandenge på fastlandet, er der normalt kun små kolonier (Jørgensen, 1989). I valget af ynglelokalitet placerer arten sin rede på tuer, holme og i våd bredvegetation. Hættemågerne har i deres fødesøgning brug for forholdsvis store arealer med græs og vadeblader, der dagligt blotlægges. Der er en tendens til, at hættemåger kan blive tvunget til at forlade en koloni, fordi de bliver udkonkurreret af sølvmåger både ift plads og prædation af deres æg og unger (Bregnballe, et al., 2015).

Knopsvane

Arter optræder ynglende enkeltvis i søer, moser og ved kysterne. Den ses dog også i kolonier på småøer og holme, hvor der kun er kort afstand mellem rederne (Jørgensen, 1989). Den yngler oftest i forbindelse med lavvandede og planterige fjorde (Grell, 1998).

Måger

Generelt foretrækker de at yngle i store kolonier, hvor reden anbringes på jorden i åbent terræn. De fleste kolonier findes på småøer, der er utilgængelige fra land, primært fordi der ikke må være ræve. (Meltofte & Fjeldså, 2002).

Skarv

Arten yngler i kolonier og lægger enten sine reder direkte på jorden eller i træer. Kolonierne findes altid på utilgængelige steder som fx småøer og holme (Grell, 1998; Jørgensen, 1989; Meltofte & Fjeldså, 1989).

Splitterne

Splitternen yngler på ubeboede småøer og holme og altid i tilknytning til hættemågekolonier. Den yngler på steder med sparsom vegetation (Grell, 1998; Jørgensen, 1989; Meltofte & Fjeldså, 1989). Arten er kendt for, at flytte en del rundt mellem de forskellige kolonier (Jørgensen, 1989; Meltofte & Fjeldså, 1989). Ternerne placerer deres reder som tætte enklaver midt i hættemågekolonierne. De findes oftest i områder, hvor der er mange tobiser (Meltofte & Fjeldså, 1989; Meltofte & Fjeldså, 2002).

Stormmåge

Den yngler i kolonier på strandenge især på øer og holme, men også på fastlandet (Jørgensen, 1989) gerne med begrænset vegetation. Rederne ligger ret højt i terrænet, på forhøjninger eller i toppen af buske med tæt top (Meltofte & Fjeldså, 1989; Meltofte & Fjeldså, 2002)

Svartbag

Arten er kendt for at yngle på småøer og holme, gerne langt til havs men efterhånden også på mere kystnære holme (Jørgensen, 1989). Den store rede anbringes på en forhøjning (Meltofte & Fjeldså, 2002). De slår sig gerne ned i kolonier af sølv-, silde eller stormmåger (Grell, 1998).

Sølvmåge

Anlægger kolonier på strandenge på småøer og holme. Den ses sjældent på strandenge på fastlandet (Jørgensen, 1989).

Terner

Generelt yngler de oftest i tætte kolonier og gerne sammen med hættemåger. De fleste yngler på sandrevler ud til det åbne hav, som er steder, der oftest overskylls under hårdt vejr. Ternerne kan dog lægge nye æg eller flytte sig til et andet sted hvis deres reder ødelægges (Meltofte & Fjeldså, 1989).

Referencer

- Asbirk, S. & Pitter, E., 2005. *Handlingsplan for truede engfugle*, Miljøministeriet. Skov- og Naturstyrelsen: s.n.
- Bregnballe, T. & Jørgensen, H. E., 2013. Udvikling i bestanden af fjordterne i Danmark 1970-2012. Issue 107, pp. 259-280.
- Bregnballe, T., Jørgensen, H. E. & Drachmann, J., 2015. Udviklingen af ynglebestanden af hættemåger i Danmark 1970-2010. *Dansk Ornitologisk Forening Tidsskrift*, pp. 179-192.
- Faxe, N. G. o. V. K., 2017. *Natura 2000-handleplan 2016 – 2021. Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Faxe, Næstved, Guldborgsund og Vordingborg Kommuner*: s.n.
- Ferdinand, L., 1980. *Fuglene i landskabet. Større danske fuglelokaliteter.* s.l.:Dansk Ornitologisk Forening.
- Grell, M., 1998. *Fuglenes Danmark*. s.l.:Gads Forlag.
- Hørring, R., red., 1939. *DOFT, Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift*, Juni, Årgang I-II, pp. 2-4.
- Jensen, M. W., 1988. *Strandengsplejebogen*, s.l.: Skov- og Naturstyrelsen.
- Jørgensen, H., 1989. *Ynglende vandfugle i Storstrøms Amt. Status over forekomster 1985-1989.*, s.l.: Storstrøms Amtskommune.
- Jørgensen, H. E., 1998. *Ynglefugle på strandenge i Storstrøms Amt 1998*, Nykøbing F.: Storstrøms Amt, Teknik og miljø forvaltningen.
- Jørgensen, H. E., 2000. *Status for forvaltning af vigtige områder for ynglende fugle ved kysterne i Storstrøms Amt, Danmark.*, s.l.: Storstrøms Amt.
- Jørgensen, H. E., 2003. *Ynglefugle på Strandenge i Storstrøms Amt 2003*, Nykøbing Falster: Storstrøms Amt, Teknik og Miljø forvaltningen.
- Jørgensen, H. E. & Malmborg, L., 2001. *Rødlistede fugle i Storstrøms Amt 2001*, Nykøbing Falster: Natur- og Plankontoret. Storstrøms Amt.
- Meltofte, H. & Fjeldså, J., 1989. *Fuglene i Danmark.* København: Gyldendals Bogklubber.
- Meltofte, H. & Fjeldså, J., 2002. *Fuglene i Danmark.* København: Gyldendal.
- Nielsen, H. H., 2018. *Ynglefuglerapport Nyord Enge 2018*, s.l.: Avifauna Consult.
- Nielsen, K. H., 2013. Indsamling af mågeæg. *Præstø Lokalhistorie*, Maj, pp. 4-11.
- Nielsen, M., 1997. *Fuglelokaliteterne i Storstrøms Amt*, København: Dansk Ornitologisk Forening.
- Thelander, M. & Malmborg, L., 2005. *Ynglefugle på øer og holme i Storstrøms Amt 2005*, Nykøbing Falster: Natur og Plankontoret. Storstrøms Amt.
- Thorup, O., 2003. *Truede engfugle. Status for bestande og forvaltning i Danmark.*, s.l.: Dansk Ornitologisk Forening.
- Vestergaard, P., 2000. *Strandenge - en beskyttet naturtype*, s.l.: Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen.